

Begeleidingsverslag

Pedagogische begeleiding en
Permanente ondersteuningscel 2021 - 2022

Inhoud

Inleiding	1
1 Eigenheid en identiteit van het stedelijk en gemeentelijk onderwijs	2
1.1 Onze leden en doelgroepen	2
1.2 Samenwerken in ondersteuningsnetwerken (leersteuncentra)	3
1.3 Armoede en kansenbevordering – SES-kenmerken van onze instellingen	3
1.4 Onderwijskwaliteit als uitgangspunt	4
2 Interne organisatie OVSG	6
2.1 Omkadering	6
2.2 Klantennoden.....	6
2.2.1 Kwaliteitskwartet – nulmeting 2021	6
2.2.2 Systematisch overleg als informatiebron.....	8
3 Begeleiding 2021-2022 in één oogopslag	9
3.1 Bereik.....	9
3.2 Tijdsinvestering pedagogische begeleidingsdienst in vogelvlucht	11
3.3 Gekleurde middelen (beleidsimpuls).....	12
3.4 Extern overleg.....	13
4 Realisatie van de speerpunten	14
4.1 Speerpunt 1 - Kansrijk school maken.....	14
4.1.1 Aanbod per niveau	15
4.1.2 Thematrajecten.....	16
4.1.3 Begeleiding naar aanleiding van de Oekraïne-crisis	17
4.2 Speerpunt 2 - Doelgerichte (digitale) didactiek	17
4.2.1 Aanbod per niveau	18
4.2.2 Thematraject Doelgerichte Digitale Didactiek	18
4.3 Speerpunt 3 - Datageletterdheid in functie van kwaliteit	19
4.3.1 Aanbod per niveau	20
4.3.2 Thematrajecten.....	20
4.4 Speerpunt 4 - Curriculumimplementatie.....	20
4.4.1 Aanbod per niveau	21
4.4.2 Thematrajecten.....	23
4.5 Speerpunt 5 - Klantgericht maatwerk	24
4.5.1 Aanbod per onderwijsniveau	25
4.5.2 Reflectietool onderwijskwaliteit (rOK-tool).....	26
4.5.3 Lerende netwerken.....	26
4.5.4 Aanvangsbegeleiding	26
5 Organisatieontwikkeling ‘Samen PBD maken’	28
5.1 Nieuwe kerntaken en bijsturing van het begeleidingsplan	28

5.2	Expertiseontwikkeling en interne professionalisering	29
5.2.1	Werkgroep Duurzaam begeleiden	29
5.2.2	Gemeenschappelijke bijeenkomsten	29
5.2.3	Professionalisering voor startende begeleiders - Startwijs	29
5.2.4	Professionalisering via interne lerende netwerken - Groeiwijs.....	30
5.2.5	Niveau-gebonden professionalisering	30
5.3	Kwaliteitszorg.....	31
5.3.1	Interne kwaliteitszorg in 3 lijnen.....	31
5.3.2	De IKZ-klok	31
5.3.3	Het registratiesysteem	31
5.3.4	Begeleidingspraktijk – wetenschappelijke onderbouwing	31
5.3.5	Effectmeting van lerende netwerken	32
5.3.5.1	Lerend netwerk - Cognitief sterk functionerende leerlingen	33
5.3.5.2	Taalintegratie trajecten KOaLa	33
5.3.6	Participatie OBPWO	34
6	Samenwerking met andere onderwijsactoren	35
6.1	Samenwerking met andere PBD's.....	35
6.2	Samenwerking met andere POC's	35
6.3	Formeel overleg inspectie begeleiding	35
6.4	Samenwerking met hogescholen, universiteiten en externe partners.....	35
6.4.1	Project Talent.....	35
6.4.2	Samenwerking in functie van centrale toetsen en toetsontwikkeling	36
6.4.3	Samenwerken met universiteiten - stages pedagogische wetenschappen	36
6.4.4	Strategische fora	36
6.5	Internationale samenwerking in het DKO: MIX	36
7	Conclusies.....	38
7.1	Nieuwe kernopdrachten PBD	38
7.2	Kwaliteitsdenken versus verantwoording	38
7.3	De OVSG-toets en schoolfeedbackrapporten als instrument voor kwaliteitsontwikkeling	39
7.4	Extern overleg versus focus op de kernopdrachten	39
7.5	Begeleiden met een hart voor onderwijs	39
8	Bijlagen	40

Inleiding

Dit verslag beschrijft de werking van de pedagogische begeleidingsdienst (PBD) en de Permanente Ondersteuningscel (POC) van OVSG voor het schooljaar 2021-2022. Het begeleidingsplan 2021-2024 vormt het referentiekader voor dit verslag. Het begeleidingsplan 2021-2024 'Samen werken aan onderwijskwaliteit' is noch een strategisch plan in strikte zin, noch een omvattend overzicht van de volledige reguliere werking. Wel geeft het kleur en reliëf aan de reguliere werking, door via 4 speerpunten een aantal accenten te benoemen die samenhangen met actuele noden binnen het onderwijsveld, met uitdagingen die samenhangen met beleidsinitiatieven van de overheid en met de specifieke identiteit van stedelijk en gemeentelijk onderwijs en de missie en visie van OVSG. Alle decretale opdrachten zijn impliciet vervat en verankerd in het begeleidingsplan.

Zoals decretaal bepaald legt de pedagogische begeleidingsdienst jaarlijks een verslag neer bij de Vlaamse Regering over de realisatie van het begeleidingsplan. Dit verslag is conform de afspraken die we met de overheid maakten en beschrijft onze werking op een synthetiserende manier.

In **hoofdstuk 2** schetsen we de eigenheid van onze pedagogische begeleidingsdienst. Wie zijn onze leden en doelgroepen? Welke accenten leggen we om onze leden binnen hun eigenheid en specifieke context doelgericht te ondersteunen?

Hoofdstuk 3 geeft ons in één (eerste) oogopslag het globale overzicht van contacten en interventies van de pedagogische begeleiding op basis van de registraties: bereik, doelgroepen en thema's.

De speerpunten uit het begeleidingsplan vormen de kern van onze strategische werking. Onze aanpak en de realisaties met betrekking tot de inhoudelijke speerpunten worden beschreven in **hoofdstuk 4**. Daarnaast vinden we het als pedagogische begeleidingsdienst van OVSG cruciaal om de scholen te ondersteunen vanuit een schoolnabije werking en vertrouwensrelatie. Door middel van een geïntegreerde benadering spelen we in op specifieke noden en bieden we maatwerk binnen de eigen context. We staan uitgebreid stil bij de klantgerichte werking. Met dit klantgericht maatwerk als kernopdracht willen we doelgericht het beleidsvoerend vermogen van scholen versterken. Zo ondersteunen we een kwaliteitsvolle onderwijspraktijk op maat van specifieke noden waarin leerlingen zich maximaal kunnen ontplooiën. Ook de Oekraïne-crisis en de kwaliteitszorg m.b.t. de OVSG-toets krijgen hier een plaats.

Hoofdstuk 5 focust op de interne werking, het samen PBD maken. Hier ligt de focus op de interne organisatie van de pedagogische begeleidingsdienst en de inbedding in OVSG. We nemen hier het idee van 'samen werken aan onderwijskwaliteit' als uitgangspunt.

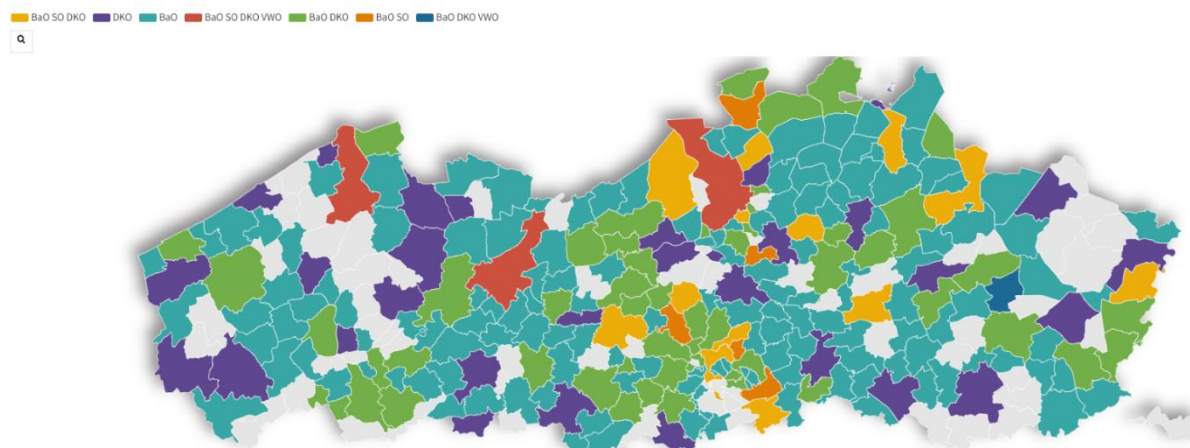
Zoals decretaal bepaald, werkt de pedagogische begeleidingsdienst samen met tal van onderwijsactoren. **Hoofdstuk 6** bundelt de verslagen van de netoverstijgende samenwerking, het overleg van inspectie en begeleidingsdiensten en de samenwerking met andere partners.

Tot slot trekken we conclusies in **hoofdstuk 7**.

1 Eigenheid en identiteit van het stedelijk en gemeentelijk onderwijs

1.1 Onze leden en doelgroepen

OVSG behartigt de belangen van haar 281 (incl. 23 geaffilieerde) leden, biedt hen (juridisch-administratieve) dienstverlening aan, is inrichtende macht van haar pedagogische begeleidingsdienst en biedt aanvullend een professionaliseringsaanbod aan tegen betaling.

Bron AGODI • Creatie - september 2022

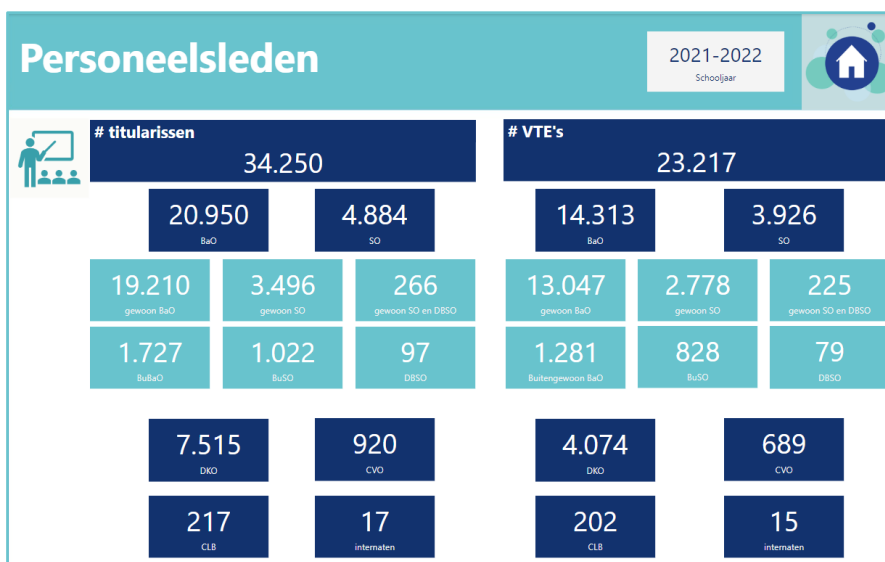
Figuur 1: aanwezigheid gemeentelijk en stedelijk onderwijs – onderwijsniveau (Wiki OVSG – bron AGODI)

Ongeveer 80% van de gemeenten en steden in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest investeert in kwaliteitsvol onderwijs op verschillende onderwijsniveaus. 259 gemeenten richten basisonderwijs (BaO), secundair onderwijs (SO), deeltijds kunstonderwijs (DKO), volwassenenonderwijs (VO) in of hebben centra voor leerlingenbegeleiding (CLB). Schoolbesturen richten vaak meerdere onderwijsvormen in. Het gemeentelijk en stedelijk onderwijs kent het grootste marktaandeel in het basisonderwijs (22,7% - inclusief buitengewoon basisonderwijs 22,4%) en deeltijds kunstonderwijs (90,28%). De centrumsteden Gent, Antwerpen en Brussel organiseren stedelijke centra voor leerlingenbegeleiding.

Onderwijsniveau	Besturen	Instellingen
Basisonderwijs	224	562
Buitengewoon basisonderwijs	15	31
Secundair Onderwijs	18	36
Deeltijds beroepsonderwijs of CLW	3	3
Buitengewoon Secundair Onderwijs	7	14
Volwassenonderwijs	4	7
Deeltijds kunstonderwijs	102	148
Centra voor leerlingenbegeleiding	3	3
Totaal	256¹	804

Tabel 1: schoolbesturen en instellingen van het stedelijk en gemeentelijk onderwijs (bron: AGODI, 01/09/22)

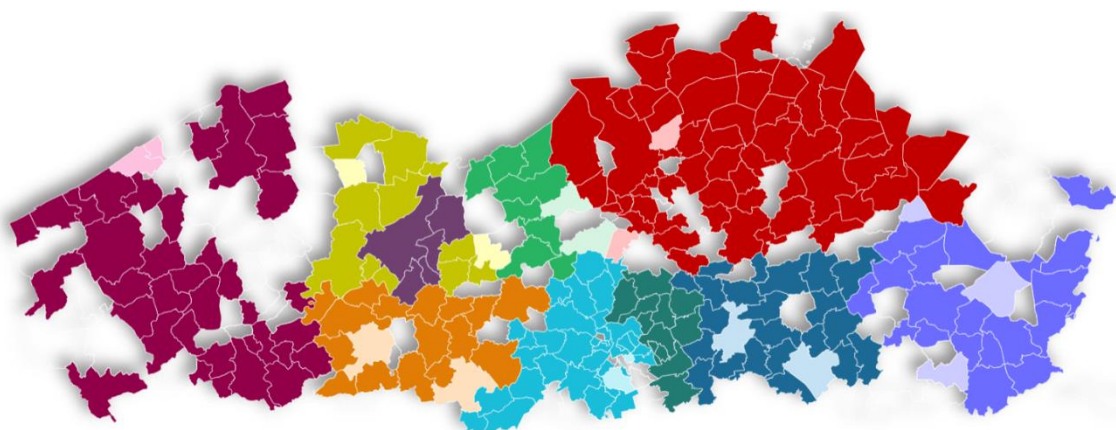
¹ Een stads- of gemeentebestuur kan meerdere onderwijsvormen inrichten.

Figuur 2: personeelsleden in het stedelijk en gemeentelijk onderwijs (bron AGODI 01/2022)

1.2 Samenwerken in ondersteuningsnetwerken (leersteuncentra)

Scholen worden met steeds complexere ondersteuningsnoden en hulpvragen geconfronteerd. Uit de evaluatie van de ondersteuningsnetwerken blijkt dat sinds de invoering van het M-decreet het aantal vragen naar ondersteuning voor leerlingen is toegenomen. Leraren geven aan steeds vaker geconfronteerd te worden met een veelheid aan leer- en gedragsproblemen. Momenteel organiseert de Vlaamse overheid de ondersteuning van leraren en leerlingen met ondersteuningsnoden via ondersteuningsnetwerken. De overheid plant een hervorming van deze ondersteuningsnetwerken tot leersteuncentra. 2 Onze scholen zijn aangesloten bij acht officiële ondersteuningsnetwerken (leersteuncentra): Openbaar ONW West-Vlaanderen, Openbaar ONW Kolibrie-Meetjesland, Openbaar ONW Gent, Openbaar ONW SYM-team, Openbaar ONW O-VI 4, Openbaar ONW Kasterlinden, Openbaar ONW Antwerpen, Openbaar ONW VONC, Openbaar ONW CO, Openbaar ONW Limburg.

Bron: AGODI • Creatie - September 2022

Figuur 3: openbare ondersteuningsnetwerken 2020 (Wiki OVSG – bron AGODI)

1.3 Armoede en kansenbevordering – SES-kenmerken van onze instellingen

Kansenbevordering in de scholen, centra en academies (S/C/A) ondersteunen is een belangrijk aandachtspunt in onze opdracht als PBD. In de aandacht voor kansenbevordering blijft taal een cruciale

² Imago 21/1, september 2021: Uitkijken naar langverwacht leersteundecreet, p 19-20.

sleutel. Het hoge aantal leerlingen dat aantikt op de indicator ‘thuis taal niet-Nederlands’ bevestigt het belang om hierin te investeren.

Onderwijsniveau	Gemiddeld aandeel indicator leerlingen thuis taal niet-Nederlands		Gemiddeld aandeel indicator leerlingen moeder geen diploma SO		Gemiddeld aandeel indicator leerlingen studietoelage	
	OVSG	Vlaams gemiddelde	OVSG	Vlaams gemiddelde	OVSG	Vlaams gemiddelde
BaO	26%	23,3%	22.9%	20.6%	39.3%	38.6%
SO	29,1%	18,4%	35.1%	22.2%	51%	39.1%
DBSO of CLW	47,8%	31,3%	64.1%	56.3%	67.4%	67.3%

Tabel 2: vergelijking SES-indicatoren OVSG – Vlaams gemiddelde (bron: AGODI, 2021-2022)

Gemiddeld halen onze scholen een hogere score op de SES-kenmerken dan het Vlaams gemiddelde. Dit is vooral het geval voor het secundair onderwijs en het deeltijds beroepssecundair onderwijs. Als we de cijfers voor onze scholen in het Brussels hoofdstedelijk gewest afzonderlijk bekijken, valt op dat deze cijfers nog significant veel hoger liggen, zowel in basisonderwijs als in secundair onderwijs. Om die redenen kozen we er voor om dit de nodige aandacht te geven en dit thema als speerpunt mee te nemen in ons nieuw begeleidingsplan. We vertaalden dit naar het speerpunt “kansrijk school maken”. De realisaties van dit speerpunt leest u in hoofdstuk 4.

We hebben doelgericht ingezet op de ondersteuning van taal als basis voor emancipatie. Zie onze realisaties op basis van de taalintegratietrajecten (KOaLa) en lerende netwerken met betrekking tot de didactiek van begrijpend/luisteren lezen.

1.4 Onderwijskwaliteit als uitgangspunt

Welke verwachtingen we aan kwaliteitsvol onderwijs stellen, staat beschreven in het **Referentiekader voor onderwijskwaliteit**, kortweg het OK-kader. Dat zijn verwachtingen waar alle Vlaamse onderwijsactoren het samen over eens zijn en die ons houvast bieden bij het opnemen van onze rol in de kwaliteitsdriehoek. **Het referentiekader voor CLB-kwaliteit** zet verwachtingen voor kwaliteitsvolle begeleiding van CLB's uit. Ook hier gaat het om verwachtingen waar we het samen over eens zijn.

Hoewel in het voorbije schooljaar scholen maar beperkt zijn doorgelicht door de onderwijsinspectie, benadrukt de inspectie in het jaarverslag 2022 ³ globaal volgende groeikansen voor onderwijsinstellingen op het vlak van onderwijskwaliteit:

- het systematisch en cyclisch evalueren van acties;
- het structureel borgen en bijsturen van kwaliteit;
- het vormgeven van doelgerichte en samenhangende maatregelen en afspraken;
- het beleidsvoerend vermogen, gerealiseerd door beleidsteams.

De overheid verwacht dat scholen hun eigen resultaten en leerlingenevaluaties analyseren en het schoolbeleid op basis hiervan bijsturen en bepalen. Daartoe ontplooiden we heel wat initiatieven om ‘datageletterdheid’ op de werkvloer te ondersteunen en te implementeren.⁴ OVSG kan daarbij bouwen op zijn jarenlange ervaring in het ontwikkelen van gevalideerde toetsen. De (gedigitaliseerde) OVSG-toets, de Toetswijzer en de schoolfeedbackrapporten zijn belangrijke instrumenten en hefboomen om scholen te ondersteunen en data-onderbouwd tot actie te komen.⁵

³ <https://www.onderwijsinspectie.be/nl/jaarverslag-onderwijsspiegel>

⁴ Imago 21/1, september 2021: Meten om te weten, weten hoe te meten, p 6-7

⁵ Imago 21/4, juni 2022: Schoolfeedbackrapport viert eerste verjaardag met drie keer zo veel aanvragen, p 8-9

De resultaten van de OVSG-toets 2021-22 leest u in deze factsheet:

Trends en bevindingen OVSG-toets 2022

De OVSG-toets zet scholen aan tot reflecties en acties bij de behaalde resultaten.
Welke feiten en cijfers halen we uit de editie van 2022?

Aantal deelnemers

- 936 Scholen
- 509 OVSG
- 391 GO!
- 36 andere
- 1 509 klassen
- 25 788 leerlingen

Bereik

- 94% OVSG-scholen
- 91% GO!-scholen

92,5

Aantal deelnemers digitaal

- 49,8% neemt digitaal deel.
- 539 scholen
- 12 847 leerlingen
- 49 238 toetsen afgelegd

Digitale gemiddelden

- Taalbeschouwing: 79%
- Getallenkennis: 59,8%
- Natuur: 76,3%
- Frans luisteren: 60,7%

Resultaten - Vlaamse gemiddelden

Nederlands

- Lezen: 63,2%
- Luisteren: 76,5%
- Schrijven: 72,4%
- Taalbeschouwing: 79,6%

72,9

Frans

- Luisteren: 63,8%
- Spreken: 78,8%
- Mondelinge interactie: 76,8%
- Schrijven: 82,2%

75,2

Mens & Maatschappij

- Tijd: 68,3%
- Maatschappij: 73,7%
- Ruimte: 69,5%

70,5

Wetenschap & Techniek

- Techniek: 76,1%
- Natuur: 77%

76,6

Wiskunde

- Getallenkennis: 61,6%
- Hoofdrekenen: 71,1%
- Cijferen: 64,7%
- Meten: 56,8%
- Meetkunde: 65,6%

63,9

Bevindingen & acties

De resultaten liggen in de lijn van (inter-)nationaal onderzoek.

Wat valt op?

- De resultaten voor *lezen* en *wiskunde-meten* zijn laag. OVSG adviseert scholen om deze domeinen grondig te onderzoeken en samen met de pedagogische begeleiding verbeteracties op te stellen. Onze trajecten over *lezen* of *wiskunde* helpen scholen hierbij.
- Steeds meer scholen nemen de toetsen *digitaal* af. Dat kon voor 4 toetsen: getallenkennis, Frans luisteren, taalbeschouwing en natuur of in totaal 50 000 toetsen bij 500 scholen.
- 200 scholen bestellen een *schoolfeedbackrapport* om nog meer verfijnde analyses van de resultaten te verkrijgen. Dat helpt hen om heel gericht actie te ondernemen. OVSG ondersteunt scholen bij het datageleerd werken aan kwaliteit.

2 Interne organisatie OVSG

2.1 Omkadering

We zetten in het schooljaar 2021-22 gemiddeld **69,8 collega's VTE** in voor de begeleiding van onze scholen, academies en centra, waarvan 57 collega's VTE begeleiden op de klasvloer. Voor de inhoudelijke ondersteuning heeft de begeleidingsdienst haar eigen Studie- en Ontwikkelingsdienst. De coördinatoren (6,8 VTE) namen ook een rol op in de begeleiding en nascholing van onze instellingen.

In het schooljaar 2021-2022 telt de afdeling Pedagogische Begeleiding van OVSG 69,8 VTE, waarvan

- 57 VTE collega's effectief begeleiden in onze instellingen (als adviseur, begeleider, projectmedewerker... vanuit PBD middelen)
- 6 VTE collega's studie- en ontwikkelingswerk leveren
- 6,8 VTE collega's een coördinerende/leidinggevende functie hebben maar ook een rol opnemen in de begeleiding en nascholing van onze instellingen

Daarnaast geven 13,95 VTE collega's nascholing (Dienst Vorming - OVSGplus)

Voor haar werking blijft de PBD vanzelfsprekend beroep doen op de dienst administratieve ondersteuning en andere ondersteunende diensten van OVSG (IT, personeelsdienst, boekhouden, logistiek, ...) die zich evenwel allemaal buiten de PBD zelf situeren en door OVSG gefinancierd worden.

Figuur 4: organogram van de pedagogische begeleidingsdienst (1/1/2022)

2.2 Klantennoden

2.2.1 Kwaliteitskwartet – nulmeting 2021

Om systematisch de kwaliteit en tevredenheid van onze dienstverlening bij onze scholen, centra en academies te meten, werken we met een eigen instrument om aan interne kwaliteitszorg te doen, het kwaliteitskwartet. In november 2021 namen we deze bevraging af in alle onderwijsniveaus van het stedelijk en gemeentelijk onderwijs, naar aanleiding van het in voege treden van het begeleidingsplan 2021-24. Alle directies en beleidsteams werden daarbij aangeschreven. Daarnaast brachten we tevens

in kaart op welke manier we S/C/A bereiken en hoe frequent die contacten zijn. Parallel hiermee bevroegen we onze eigen pedagogisch begeleiders. Hun inschatting toetsten we vervolgens af aan de resultaten van de klantenbevraging.

De responsgraad was hoog, ruim de helft van onze instellingen antwoordden (> 400 S/C/A). We hebben de resultaten uitvoerig geanalyseerd en teruggekoppeld. Er zijn algemene en niveauspecifieke rapporten opgemaakt en via onze kanalen bekendgemaakt. De gemiddelde scores van klanten en medewerkers liggen doorgaans dichtbij elkaar. Dit betekent dat de perceptie van de klanten aansluit bij de eigen perceptie van de pedagogische begeleidingsdienst, zowel voor de realisatie van onze visie op begeleiden als van de inhoudelijke speerpunten van het begeleidingsplan.

Resultaten⁶

Klantgericht maatwerk scoort het hoogst

De begeleiders van OVSG nemen een coachende houding aan die instellingen in hun eigen kracht versterkt. Ze ondersteunen op maat, met respect voor de eigenheid van school, centrum of academie. Langdurige trajecten hebben het meest effect. Ook helpen de begeleiders bij het ontwikkelen van een eigen kwaliteitszorgbeleid en bij het stellen van hoge verwachtingen voor alle leerlingen.

Bij heel veel klanten is er een grote tevredenheid over de vraaggestuurde werking. Scholen kunnen vaak ook zelfstandig aan de slag. Ze weten waar en wanneer ze een beroep kunnen doen op de pedagogische begeleiding. In de steden Gent en Antwerpen doen scholen voor veel zaken eerder een beroep op de eigen stedelijke begeleidingsdienst. Scholen hebben daarnaast eigen expertise die ze inzetten of ze gaan soms te rade bij andere (externe) experts.

De begeleider doet ertoe

De nabijheid, continuïteit, betrokkenheid en bereikbaarheid van de pedagogische begeleiding is zeer belangrijk. Veel staat of valt met de persoon van de begeleider, zijn/haar expertise, aanspreekbaarheid, luisterend oor. Er is vraag naar stabiliteit om de vertrouwensband te bewerkstelligen. Personeelwissels bij de begeleiding bemoeilijken soms dit proces.

Meer tijd op de werkvloer

Er is een groot begeleidings- en vormingsaanbod, maar het ontbreekt scholen/centra/academies aan tijd en energie om met alles wat aangeboden wordt aan de slag te gaan. Klanten vragen uitdrukkelijk aan de begeleiding om voeling te houden met de dagdagelijkse praktijk en op de werkvloer aanwezig te zijn, dicht bij de leraar, tot op de klasvloer.

Maak het praktisch en concreet

Klanten hebben nood aan concrete handvaten, instrumenten, stappenplannen, sjablonen, beknopt, krachtig en to-the-point. Goede praktijkvoorbeelden kunnen inspireren. Het is belangrijk om materialen snel terug te vinden. Veel klanten missen een inspirerende website, met concrete materialen en tools en vragen naar toegankelijke werkinstrumenten om de planlast te verminderen.

Groeikansen

De implementatie van digitale didactiek in het brede pedagogisch-didactisch denken op school- en klasniveau kan zeker nog sterker. Scholen vragen naar het delen en borgen van goede praktijken, via hospiteerbeurten of netwerken. Ook het praktisch ontsluiten en snel terugvinden van materialen op de website is een terugkerende vraag. De vraag om scholen te ondersteunen in functie van het positief benutten van diversiteit duikt regelmatig op.

⁶ Lees: Imago 21/3 De begeleider doet ertoe

Aan de slag met de resultaten

We communiceerden intern en extern over de resultaten, via Imago, 6 e-zines, ontmoetingsdagen en dienstoverleg. De verschillende onderwijsniveaus en diensten gingen met de resultaten concreet aan de slag en maakten werk van een aantal actiepunten. Enkele voorbeelden hiervan zijn:

- Onze aanwezigheid op de klasvloer en het direct contact met de onderwijsprofessionals binnen de S/C/A verhogen;
- Materialen consequent ontsluiten, deze praktijkgericht vertalen en concreet inzetten op de klasvloer met o.a. een nieuwe website;
- Vanuit een coachende basishouding begeleiden, met respect voor de eigenheid en de context;
- Proactief inzetten op omgaan met groeiende diversiteit en actief meewerken aan doelgericht implementeren op de werkvloer.

2.2.2 Systematisch overleg als informatiebron

Daarnaast halen we ook heel wat info over noden en prioriteiten uit ontmoetingsdagen en schoolbezoeken. Aan de hand van een gespreksleidraad hebben we met al onze instellingen hun vragen en noden besproken.

We werken nauw samen met [OVSGplus, de afdeling binnen OVSG](#) die mee instaat voor de nascholing en professionalisering van onze onderwijsinstellingen en personeelsleden. Op basis van de evaluaties van deze professionalisering concluderen we dat de functietrajecten (gericht op specifieke functieprofielen), de thematrajecten die ontwikkeld zijn in wisselwerking met de begeleidingsdienst over onze speerpunten uit het begeleidingsplan 2021-2024, en de vormingsinitiatieven voor het kleuteronderwijs een belangrijk aandeel vormen.

We houden systematisch de vinger aan de pols met een delegatie van onze directies van de diverse niveaus via directeurenplatforms en het overleg met de mandaathouders CLB/POC. Via intern en extern overleg worden alle belangrijke beleidsthema's opgevolgd. Hiervoor werkt de pedagogische begeleiding nauw samen met de koepelwerking (belangenbehartiging) van OVSG.

Een ronde van de besturen door de directie en overleg met de onderwijsdiensten van de grootsteden Gent, Antwerpen en het Brussels Hoofdstedelijke Gewest bracht de noden van onderwijsinstellingen in een grootstedelijke context op de voorgrond. Deze noden zijn specifiek benoemd en opgenomen in de operationele doelen van dit nieuwe begeleidingsplan.

3 Begeleiding 2021-2022 in één oogopslag

3.1 Bereik

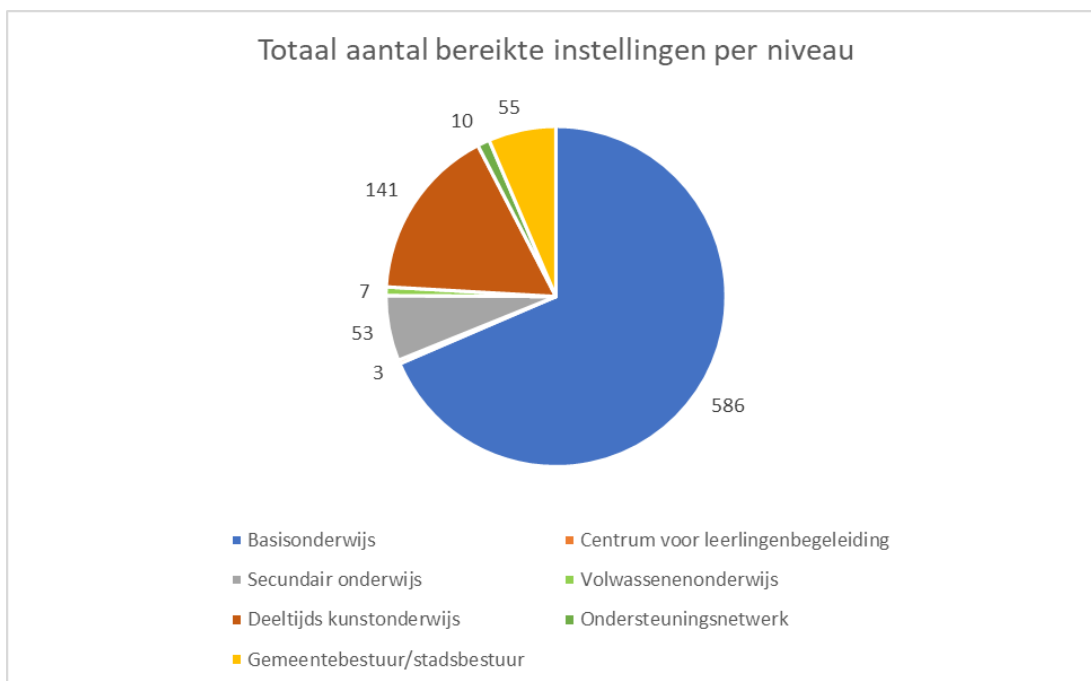
De PBD streeft naar een maximaal bereik. Alle scholen, centra en academies worden gecontacteerd door de verantwoordelijke ankerfiguur van de regio die het aanbod van de pedagogische begeleidingsdienst toelicht. Binnen secundair en volwassenenonderwijs (SOVO) wordt dit aanbod toegelicht op ontmoetingsdagen met directies. Nieuwe directies worden steeds door het anker gecontacteerd. Scholen beslissen autonoom of en in welke mate ze op dit aanbod ingaan. Hiernaast bereiken we onze scholen, centra en academies via ontmoetingsdagen, netwerken, vormingsdagen en begeleidingstrajecten maar ook via mail, digitaal overleg en telefonisch contact. We zijn ondertussen vertrouwd met digitale contactmomenten en webinars.

Voor de scholen die behoren tot de stad Gent en de stad Antwerpen is er ook overkoepelende begeleiding in samenwerking met de respectievelijke stedelijke pedagogische begeleidingsdiensten. Hierbij zijn o.a. ook afspraken gemaakt over de scholen die de stedelijke begeleidingsdienst zelf ondersteunt en waar onze PBD aanvullend werkt of een andere rol opneemt.

Voor de scholen gelegen in het Brussels HG werd er structureel overleg georganiseerd tussen de begeleiders van de PBD en de ondersteuners van het Ondersteuningscentrum Brussel. Begeleidingsinhouden werden afgestemd op elkaar in functie van effectieve begeleiding in de scholen.

De PBD van OVSG heeft 765 scholen, centra of academies van het stedelijk en gemeentelijk onderwijs begeleid in het schooljaar 2021-2022. Daarnaast gaf ze nog ondersteuning aan 90 andere instellingen (bv. ondersteuningsnetwerken, besturen, geaffilieerde leden...).

Per niveau geeft dit volgend beeld:

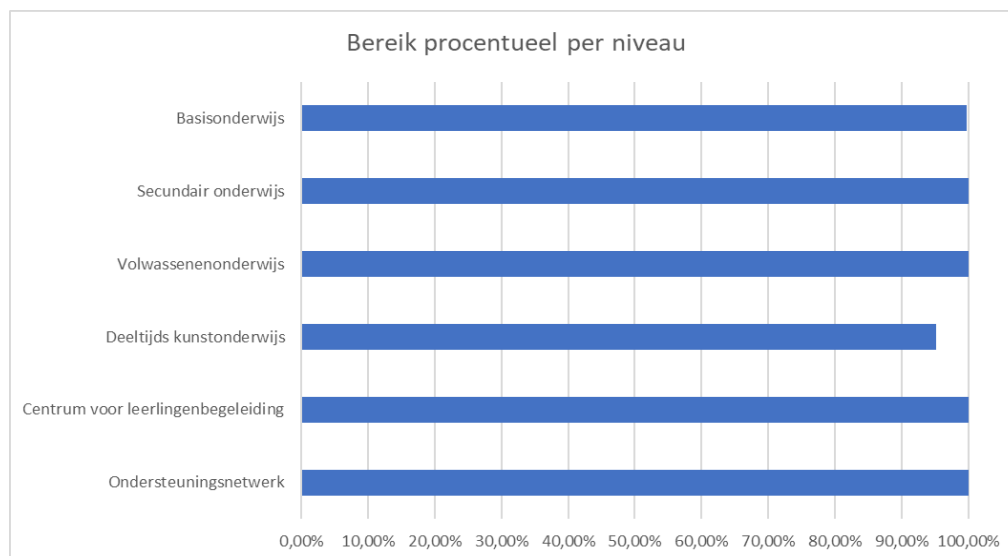

Figuur 5: aantal bereikte instellingen per onderwijsniveau

We bereiken via onze begeleidingsdienst 99% van onze scholen, centra en academies, een stijging van 4% in vergelijking met het schooljaar 2020-2021. Het bereik varieert per niveau (zie figuur 6). In deze cijfers werd het aantal scholen dat we via onze nascholingsdienst bereiken, niet meegerekend. Hetzelfde geldt voor de 5 basisscholen uit de faciliteitengemeenten in de Vlaamse Rand; deze scholen kunnen een beroep doen op de diensten van OVSG, hetgeen niet het geval was tijdens het schooljaar

2021-2022. Al onze centra voor leerlingenbegeleiding, secundaire scholen, centra voor volwassenenonderwijs en ondersteuningsnetwerken werden ondersteund vanuit onze begeleiding. Daarnaast bereikten we quasi al onze basisscholen en instellingen voor deeltijds kunstonderwijs.

Een groot aandeel van de ondersteuning van het volwassenenonderwijs gebeurt netoverstijgend (zoals beschreven in de samenwerkingsovereenkomst 2019-2022). Daarnaast bereikten we zelf 100% van de directies via de OVSG-eigen netwerken.

Figuur 6: procentueel bereik per onderwijsniveau

Een school(team), academie of centrum heeft vaak meerdere contacten met verschillende begeleiders (afhankelijk van de nodige expertise) gedurende een schooljaar. Soms zijn er begeleidingen door twee begeleiders op eenzelfde moment, elk vanuit hun eigen expertise. Om de inzet van onze begeleiders en de intensiteit van onze begeleidingen in kaart te brengen, brachten we het aantal begeleidingseenheden in kaart (zie tabel 3)⁷. De gemiddelde duur van een begeleiding steeg met ongeveer een halfuur in vergelijking met het schooljaar 2020-2021. We stellen tevens vast dat we 70% meer intensieve begeleidingen (meer dan 16 begeleidingseenheden) uitvoerden, hetgeen betekent dat de frequentie van begeleidingsinterventies binnen een school/centrum/academie is toegenomen. Dit heeft vooral te maken met de digitale omslag, waardoor de begeleiding frequenter kortere interventies kan uitvoeren.

Aantal keer bereikt	Aantal instellingen	Aandeel	Gemiddelde duur contact (u)
1	64	7,58%	2,46
2-4	139	16,47%	2,73
5-8	139	16,47%	2,64
9-12	118	13,98%	2,70
13-16	83	9,83%	2,66
> 16	301	35,66%	2,73
Totaal	844	100,00%	2,68

Tabel 3: begeleidingsintensiteit pedagogische begeleidingsdienst

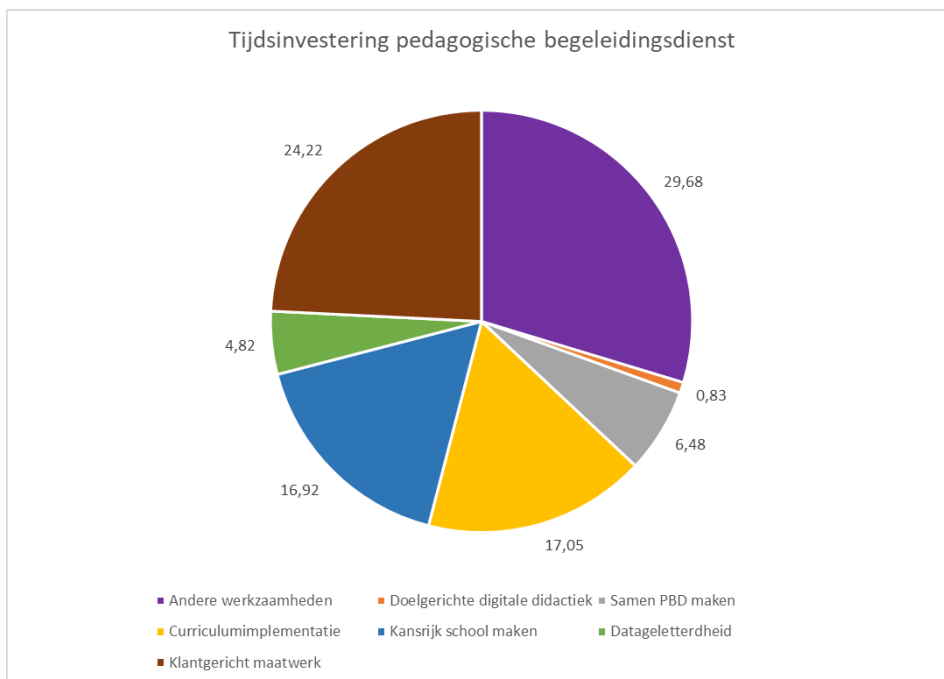
⁷ De pedagogische begeleiding stak het schooljaar 2021-2022 van wal met een nieuw systeem voor de registratie van begeleidingsactiviteiten, hetgeen gepaard ging met onvermijdelijke groeipijnen. De tabel geeft het overzicht van 92% correct geregistreerde interventies.

3.2 Tijdsinvestering pedagogische begeleidingsdienst in vogelvlucht

De pedagogische begeleidingsdienst expliciteert haar werking in het actieplan dat werd opgenomen in het begeleidingsplan 2021-2024 en prioriteert daarin aan de hand van vier speerpunten:

- 1 kansrijk school maken;
- 2 doelgerichte digitale didactiek;
- 3 datageletterdheid;
- 4 curriculumimplementatie.

Bovendien vestigt het, vanuit de kerntaken van de pedagogische begeleiding, de aandacht op de operationalisering van klantgericht maatwerk en interne kwaliteitszorg/organisatieontwikkeling (samen PBD maken). We stellen vast dat medewerkers van de pedagogische begeleidingsdienst ruim 70% van hun werktijd spendeerden aan acties uit het begeleidingsplan. Meer bepaald werd er sterk geïnvesteerd in 'klantgericht maatwerk' (24,22%) en de speerpunten 'curriculumimplementatie' (17,05%) en 'kansrijk school maken' (16,92%).

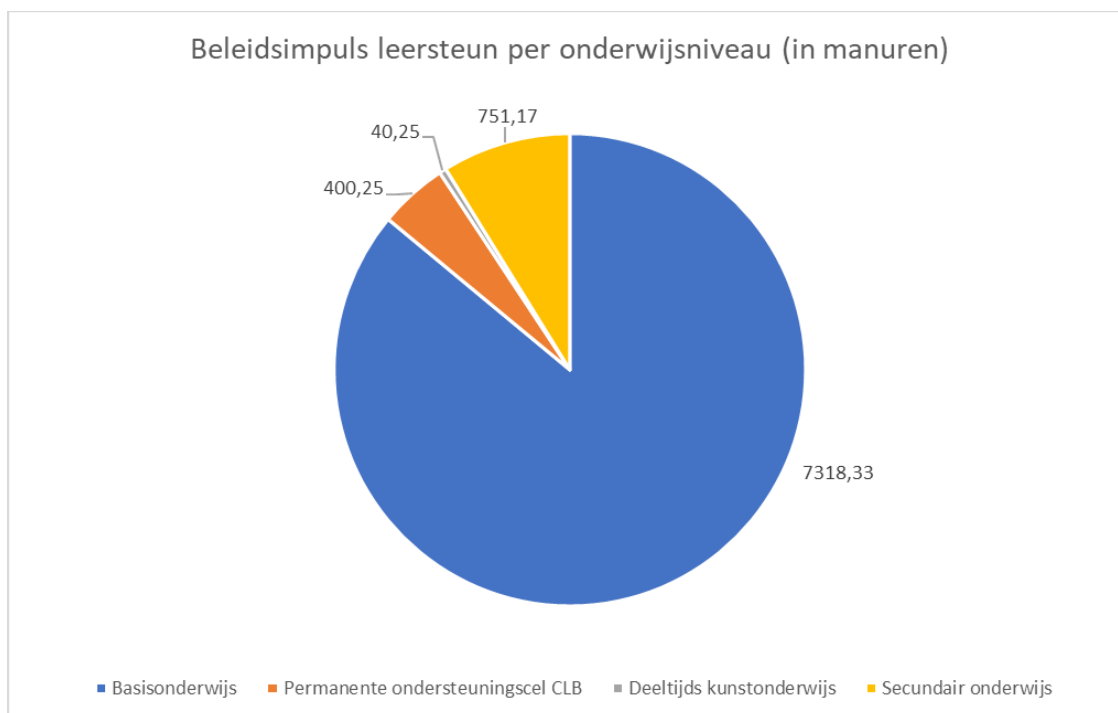

Figuur 7: tijdsinvestering pedagogische begeleidingsdienst

Ongeveer 30% van de tijdsinvestering ging naar werkzaamheden die geen of onrechtstreeks verband hielden met het begeleidingsplan. Hierbij ging het om externe samenwerkingen (bijvoorbeeld met andere onderwijsverstrekkers), vertegenwoordiging op externa fora (zoals de VLOR en de stuurgroep Vlaamse toetsen), professionalisering (bijvoorbeeld het versterken van de begeleidingscompetenties van startende begeleiders, of het verbreden van de kennis met betrekking tot de speerpunten), en opdrachten die aansluiten bij het functioneren van de organisatie en medewerkers (bijvoorbeeld het voeren van feedbackgesprekken).

3.3 Gekleurde middelen (beleidsimpuls)

We hebben de middelen die het beleid voorzien heeft voor leersteun volop ingezet. In totaal werden 8510 werkuren geïnvesteerd in acties die gekoppeld zijn aan de beleidsimpuls leersteun. Dit aantal is groter dan de voorziene 8370 werkuren die overeenkomen met de 9,3 VTE's⁸ die werden aangesteld op basis van deze beleidsimpuls. Hetzelfde geldt voor de beleidsimpuls effectieve didactiek, waaraan ruim 2980 werkuren werden besteed, hetgeen meer is dan de geraamde 2700 werkuren.

Figuur 8: investeringstijd beleidsimpuls leersteun per onderwijsniveau

Hierbij is het goed om op te merken dat interventies zich doorgaans niet beperken tot één speerpunt en dus ook niet altijd eenduidig kunnen worden gekoppeld aan één beleidsimpuls. Kansrijk school maken heeft immers steeds te maken met effectiviteit en doelgerichte didactiek. Een aantal acties zoals effectief lesgeven in diversiteit en het ondersteunen van rijke taal in de taalintegratietrajecten bevinden zich op het kruispunt van beide.

	Kansrijk school maken	Doelgerichte digitale didactiek	Data-geletterdheid	Curriculum- implementatie	Klant-gericht maatwerk	Totaal
Leersteun	8510,31	0	0	0	0	8510,31
Effectieve didactiek	566,4	364,75	76,4	1975,57	0	2983,12

Tabel 4: geïnvesteerde werkuren beleidsimpuls per speerpunt

⁸ We gaan er hierbij vanuit dat 75% van de investeringstijd van een VTE rechtstreeks geïnvesteerd worden in acties die gekoppeld werden aan de beleidsimpuls. De overige 25% gaan onvermijdelijk naar andere werkzaamheden (bv. professionalisering).

3.4 Extern overleg

De PBD werd vaak als partner door de overheid gevraagd om te participeren aan extern overleg. In het schooljaar 2021-2022 werden meer dan 310 werkdagen geïnvesteerd in overleg met externe partners.

Het deelnemen aan ontwikkelcommissies, resonantiegroepen, overleg met de inspectie, ...vroeg een zware tijdsinvestering, zeker voor de kleinere niveaus binnen onze begeleidingsdienst. Zo gingen bijvoorbeeld 67 werkdagen van de begeleidingsdienst secundair en volwassenenonderwijs naar overleg met externe partners en vertegenwoordiging.

Ongeveer 22% van dit extern overleg wordt besteed aan de samenwerking met de andere pedagogische begeleidingsdiensten (in kader van bereik, competentieontwikkeling, talenbeleid, ...). Meer dan 26 werkdagen van deze overlegtijd van de PBD met externen ging naar overleg met het departement onderwijs en vorming. Dit overleg kadert niet altijd in de decretale opdrachten van de PBD of in de speerpunten die door de PBD in haar begeleidingsplan naar voor geschoven worden.

In de toekomst willen we bewust omgaan met het participeren in externe overlegfora en prioriteit stellen aan die overlegfora die de uitvoering van het begeleidingsplan mee helpen realiseren.

4 Realisatie van de speerpunten

De tijdsinvestering in het begeleidingsplan kan grosso modo ingedeeld worden in twee hoofdcategorieën, 'ontwikkelwerk' en 'uitvoering'.

Onder **ontwikkelwerk** begrijpen we alle inhoudelijke ontwikkelingen die plaatsvinden met het oog op het uitrollen van onderbouwde, kwaliteitsvolle (didactische) materialen, die op de werkvloer ingezet kunnen worden. Naast de inhoudelijke ontwikkeling van materialen heeft de pedagogische begeleiding oog voor de **uitvoering** van het begeleidingsplan. Hiermee doelen we op alle activiteiten die plaatsgrijpen met betrekking tot het rechtstreeks contact met onze leden. Onder rechtstreeks contact verstaan we, naast elk effectief rechtstreeks contact (hetzij digitaal, telefonisch, in persoon, ...), ook de opdrachten die daarmee gepaard gaan, zoals de voorbereiding (los van de inhoudelijke voorbereiding), overleg en nazorg.

In wat volgt duiden we ook steeds het aandeel dat de **Studie- en Ontwikkelingsdienst (SOD)** had in de realisatie van de speerpunten. De SOD houdt de niveau-overstijgende regie in handen en ontwikkelt wetenschappelijk onderbouwde materialen die begeleiders kwaliteitsvol op de werkvloer kunnen inzetten. Bovendien is de SOD ook trekker in tal van digitale projecten, zoals de ontwikkeling van het DKO-kompas. In die zin dient 'uitvoering' van acties door de SOD ook niet als rechtstreeks contact met de klant gezien te worden, maar als overleg en afstemming in het kader van die actie.

Gezien het onmogelijk is om de brede waaier aan activiteiten die de pedagogische begeleidingsdienst opneemt tot in detailniveau te bespreken, vindt u in wat volgt per speerpunt slechts een greep uit de tijdsinvestering van de begeleidingsdiensten van de verschillende onderwijsniveaus. Naast niveauspecifieke, kozen we er expliciet voor om ook **niveau overstijgende acties** te formuleren, die voor meerdere onderwijsniveaus van toepassing waren. Bovendien trachten we de 'uitvoering' van het begeleidingsplan aan de hand van praktijkvoorbeelden en -casussen te illustreren.

Verder zetten we binnen elk speerpunt graag onze **thematrajecten** in de verf. Thematrajecten worden zowel niveauspecifiek als niveau overstijgend georganiseerd; ze spelen in op actuele onderwijsthema's en zijn het resultaat van een intensieve samenwerking tussen de pedagogische begeleiding en de navormingsdienst. Elk thematraject bestaat dan ook uit een samenspel van vorming, collectieve leermomenten en school-/academiespecifieke begeleidingen. Hieronder belichten we weliswaar enkel de rol die de pedagogische begeleiding opnam in dergelijke trajecten.

4.1 Speerpunt 1 - Kansrijk school maken

Het speerpunt 'kansrijk school maken', legt de nadruk op het versterken van scholen, centra en academies om een kansrijk, warm en zorgzaam onderwijsklimaat te realiseren voor *alle* leerlingen, zodat zij hun capaciteiten ten volle kunnen ontplooiën.⁹ Op die manier realiseren we een inclusieve onderwijspraktijk waarin leerlingen uitgroeien tot verantwoordelijke burgers die actief deelnemen aan de samenleving.

⁹ Lees ook over onze aanpak: Dossier leerlingenbegeleiding in Imago 2021/1 p 8 –17 en Dossier Kansrijke school in Imago 2022/4 p 10 – 11

Tijdsbesteding speerpunt 1	
OD 1.1. De pedagogische begeleiding ondersteunt S/C/A vanuit een inclusieve grondhouding die zich positief engageert met diversiteit, en bevordert deze actief pluralistische mindset actief in S/C/A.	28,56%
OD 1.2. De PBD ondersteunt S/C/A in kansenbevordering en kansrijk oriënteren in een krachtige leeromgeving	64,44%
OD 1.3. De PBD ondersteunt scholen bij het effectief en efficiënt samenwerken met ondersteunende partners om de kansen van leerlingen op een succesvolle schoolloopbaan te vergroten.	3,56%
Andere	3,44%

Tabel 5: relatieve tijdsinvestering operationele doelstellingen 'Kansrijk school maken'

4.1.1 Aanbod per niveau

Basisonderwijs

De pedagogische begeleidingsdienst van het basisonderwijs investeerde ruim een vijfde van haar werktijd met betrekking tot Kansrijk school maken in taalintegratietrajecten vanuit KOaLa, 14% aan het organiseren van zorgcontactdagen en 10% aan activiteiten die inspelen op de wijze waarop het denken en handelen van leraren kansen kan bevorderen voor alle lerenden, met in het bijzonder de kwetsbare. Bovendien werden er 100 werkdagen gespenseerd aan de ondersteuning van scholen op het vlak van talenbeleid en meertaligheid.

Deeltijds Kunstonderwijs

De pedagogische begeleiding deeltijds kunstonderwijs investeerde dan weer ruimschoots 40% van haar werktijd binnen kansrijk school maken aan het thematraject 'leerlingenbegeleiding in het DKO' en meer dan 20% aan het opmaken van STICORDI-fiches voor het domein dans en begeleidingsmateriaal over het omgaan met cognitief en artistiek begaafde leerlingen.

In het thematraject over leerlingenbegeleiding werd de blik van de academies op zorg verruimd naar leerlingenbegeleiding. Aan de hand van bestaande wetenschappelijke modellen, uitgewerkte voorbeelden, sjablonen en uitwisseling van goede praktijken, werden academies begeleid bij het op poten zetten van een beleid op leerlingenbegeleiding, ondanks dat ze hiervoor geen middelen ter beschikking krijgen van de subsidiërende overheid.

De STICORDI-fiches zijn dan weer een tool om leraren rechtstreeks op de klasvloer te helpen omgaan met leerlingen met specifieke onderwijsnoden.

Tijdens de druk bijgewoonde ontmoetingsmomenten 'omgaan met diversiteit in het DKO' kwamen de verschillende aspecten van leerlingenbegeleiding veelvuldig aan bod en werden materialen over leerlingenbegeleiding gedeeld.

Deelnemers van het thematraject 'leerlingenbegeleiding in het DKO' aan het woord:

"De inhoud en het aangereikte materiaal tijdens dit traject waren sterk en zeer uitgebreid. Het zette ons op weg om met een goed doordachte visie aan de slag te gaan in onze eigen academie. Het was heel fijn dat we hier tijdens dit traject ook effectief in begeleid werden."

"Sterk vond ik de inhoud, overlegmomenten, interacties, padlet, uitwisseling info en de directe ondersteuning."

Secundair Onderwijs

Wat betreft de pedagogische begeleiding secundair onderwijs merken we een grote inspanning op het vlak van begeleiding en ondersteuning bij het opzetten van krachtige leeromgevingen (53 werkdagen) en bij begeleiding op het vlak van het aanwenden van diversiteit als een groeikans (18 werkdagen). Bovendien werden er 15 werkdagen geïnvesteerd in het faciliteren van een netwerk over kansrijk oriënteren, waarin er onder andere werd ingezoomd op individuele aangepaste curricula en de rol van de klassenraad in de oriëntering van leerlingen.

Centrum voor leerlingenbegeleiding

De permanente ondersteuningscel van het CLB professionaliseerde binnen dit speerpunt CLB-medewerkers in het onthaal van anderstalige nieuwkomers (15%). Een samenwerking met de pedagogische begeleidingsdienst basisonderwijs en secundair onderwijs, resulteerde in een sterke professionalisering van de CLB-medewerker op het vlak van leerloopbaan in het kader van kansrijk oriënteren (52%).

Niveauoverstijgend

We stellen vast dat over de niveaus heen 47 werkdagen geïnvesteerd werden in de begeleiding en ondersteuning op het vlak van onderwijsloopbaan in functie van kansrijke oriëntering.

In het kader van de ondersteuning van de leersteunnetwerken (ONW's) investeerden we ruim 70 werkdagen aan onder meer de begeleiding bij de opmaak van individuele aangepaste curricula vanuit doelenkaders en het faciliteren van intervisiemomenten voor de coördinatoren van deze leersteunnetwerken.

4.1.2 Thematrajecten

Binnen het speerpunt kansrijk school maken nam de begeleidingsdienst van het basisonderwijs haar rol op in drie thematrajecten, een tijdsinvestering die in totaal goed was voor bijna 173 werkdagen:

- Effectiever lesgeven in diversiteit;
- Omgaan met moeilijk gedrag;
- Nieuwe autoriteit.

Tijdens het thematraject effectiever lesgeven in diversiteit ging de pedagogische begeleidingsdienst met tien schoolteams aan de slag om de resultaten en effecten van het onderwijs bij alle leerlingen te versterken. Samen investeren in krachtig lesgeven werd hierbij gezien als sleutelement voor de brede basiszorg op school, waarbij leerlingen en leraren met goesting naar school komen. De voorname doelstellingen van het thematraject waren om het handelen van leraren te versterken door het concreet uitproberen en toepassen van het model van expliciete directe instructie en om hun competentiegevoel te verhogen bij het lesgeven in diversiteit vanuit hoge verwachtingen.

Leraar zesde leerjaar SBS De Luchtballon, deelnemer over het thematraject effectiever lesgeven in diversiteit:

“De grootste impact voor mij als leerkracht is dat ik het gevoel heb dat ik veel meer impact heb op de leerwinst van mijn leerlingen.”

Verder schonk de begeleidingsdienst van het deeltijds kunstonderwijs in het kader van een thematraject ruimschoots 40% van haar werktijd met betrekking tot het speerpunt kansrijk school maken aan 'leerlingenbegeleiding in het deeltijds kunstonderwijs'. Dit zijn extra middelen die OVSG heeft vrijgemaakt om hieraan om te werken (boven op de impulsmiddelen voor leerlingbegeleiding/leersteun).

4.1.3 Begeleiding naar aanleiding van de Oekraïne crisis

De oorlog in Oekraïne had als rechtstreeks gevolg dat veel gezinnen met kinderen op de vlucht sloegen en een plekje zochten in onze scholen. Onze pedagogische begeleiding schakelde snel en investeerde meer dan 18 werkdagen¹⁰ in het ondersteunen van scholen, centra en academies in hun rol bij het onthalen van Oekraïense leerlingen. Zo werd er bijvoorbeeld een [padlet](#) ontwikkeld waar naast pedagogische tips en lesmateriaal, ook overheidsinformatie verzameld werd en ging er speciale aandacht naar het lesgeven aan kinderen met trauma.

Voor de centra voor leerlingenbegeleiding werd er een Teams-omgeving opgezet met specifieke CLB-materialen.

Bovendien organiseerde de pedagogische begeleiding basisonderwijs en deeltijds kunstonderwijs 6 lerende netwerken voor 96 deelnemers uit 64 scholen/academies met betrekking tot het onthaal van Oekraïense vluchtelingen.

	Basis (37,5 VTE) ¹¹	DKO (8,4 VTE)	POC/CLB (4,3 VTE)	SOD (6 VTE)	SOVO (12,1 VTE)
Uitvoering	75,89%	56,72%	66,78%	21,43%	55,23%
Ontwikkelwerk	24,11%	43,28%	33,22%	78,57%	44,77%

Tabel 6: relatieve tijdsinvestering 'Kansrijk school maken' per onderwijsniveau

Bovenstaande tabel schetst duidelijk de impact van teamgrootte en het aantal leden die door dat team begeleid worden op de verhouding tussen 'uitvoering' en 'ontwikkelwerk'. Zo kan de pedagogische begeleiding van het basisonderwijs ontwikkelde materialen bij veel meer leden inzetten, dan pakweg de begeleiding van het secundair onderwijs, die materialen ontwikkelt voor een kleinere en meer diverse doelgroep. Ook bij de andere speerpunten merken we een gelijkaardige trend.

4.2 Speerpunt 2 - Doelgerichte (digitale) didactiek

De pedagogische begeleidingsdienst vestigt binnen dit speerpunt de aandacht op het ondersteunen van scholen, centra en academies om krachtige leeromgevingen te creëren door digitale middelen doelgericht en zinvol in te zetten en het digitale in de didactiek te integreren.

Tijdsbesteding speerpunt 2	
OD 2.1. De pedagogische begeleidingsdienst ondersteunt scholen bij de ontwikkeling en implementatie van een kwaliteitsvol schoolbeleid m.b.t blended learning en digitale geletterdheid en bij het realiseren van de verbinding tussen visie, beleid en praktijk.	9,98%
OD 2.2. De PBD stimuleert scholen, centra en academies om de inzichten en innovaties m.b.t. digitale didactiek doelgericht te implementeren in de klaspraktijk. Ze ondersteunt leerkrachten en schoolteams in het doordacht, effectief en innovatief ontwikkelen van kwaliteitsvolle (digitale) didactiek.	77,23%
Andere	12,79%

Tabel 7: relatieve tijdsinvestering operationele doelstellingen 'Doelgerichte (digitale) didactiek'

¹⁰ In de feiten lag dit aantal waarschijnlijk hoger, gezien ondersteuning bij het begeleiden van anderstalige nieuwkomers geïntegreerd werd opgenomen in het begeleidingsplan 2021-24.

¹¹ Doordat het aantal fulltime equivalenten varieert doorheen het schooljaar werden hier de aantallen opgenomen zoals ze waren op 1 januari 2022.

	Basis (37,5 VTE)	DKO (8,4 VTE)	SOD (6 VTE)	SOVO (12,1 VTE)
Uitvoering	73,92%	44,93%	100,00%	54,70%
Ontwikkelwerk	26,08%	55,07%	0,00%	45,30%

Tabel 8: relatieve tijdsinvestering 'Doelgerichte (digitale) didactiek' per onderwijsniveau

4.2.1 Aanbod per niveau

We merken op dat de acties die onder dit speerpunt vallen vaak ingebed werden in acties van de overige speerpunten en dus niet als dusdanig geregistreerd werden. We geven zelf aan in ons begeleidingsplan dat digitale middelen inzetten geen doel op zich is maar integraal onderdeel uitmaakt van een effectieve didactiek.

Daarnaast heeft ook de dienst vorming (OVSGplus) uitgebreid ingezet op dit speerpunt, waarbij de implementatie van digitale didactiek in de begeleidingspraktijk werd gekoppeld aan andere acties en thema's.

4.2.2 Thematraject Doelgerichte Digitale Didactiek

We stellen vast dat we binnen dit speerpunt vooral niveauoverstijgend aan het werk gingen. Zo investeerde de begeleidingsdienst ruim 38 werkdagen in het thematraject 'Doelgerichte Digitale Didactiek', dat loopt over de schooljaren 2021-22 en 2022-23. Het thematraject wil scholen ondersteunen in het vormgeven, ontwikkelen en borgen van hun vaardigheden met betrekking tot digitale geletterdheid. In het aanbod werd er voornamelijk aandacht besteed aan het verrijken van de didactiek in de klas met het TPACK-model en het opzetten van een breed gedragen beleid via het vier-in-balansmodel. Bovendien werden de deelnemers aan dit thematraject geïnspireerd door Tim Surma van ExCEL (Thomas More), die een keynote gaf met betrekking tot effectieve didactiek, gestoeld op jarenlang wetenschappelijk onderzoek.

Uit de evaluatie van het thematraject leren we het volgende:

10 schoolteams startten vorig schooljaar met het thematraject doelgerichte digitale didactiek. Na een intensief traject van schoolbrede sessies waar alle teamleden bereikt werden, specifieke contactmomenten met drie kernteam leden en een individuele opleiding digicoach, werd er gemiddeld een tevredenheid van 5 punten op de 6-puntenschaal gemeten. Ook voor bruikbaarheid in de klaspraktijk gaven de deelnemers 5 punten op de 6-puntenschaal.

Van de 10 schoolteams zullen 8 ook het tweede schooljaar deelnemen aan het tweejarig thematraject. Deze scholen blijven dit thema aan prioriteit aanstippen in hun werking. De 2 scholen die niet zullen deelnemen in het tweede lesjaar benadrukken hun enthousiasme en het nut van dit traject, maar beslissen andere prioriteiten voorop te stellen in hun werking

Bovendien werd een lichtversie van dit thematraject aangeboden onder de noemer '[Digicoach](#)' i.s.m. OVSGplus. In de basissessies 'Digicoach' werd er stilgestaan bij de manier waarop coachingsvaardigheden ingezet kunnen worden om collega's te ondersteunen en versterken in hun digitale vaardigheden en leerden de deelnemers digitale tools kritisch te evalueren. In de verdiepingssessies werd er onder meer stilgestaan bij de manier waarop een coachingsgesprek gevoerd kan worden met het TPACK-model als uitgangspunt. In totaal waren er 20 deelnemers, waarvan 11 uit het basisonderwijs en 9 uit het deeltijds kunstonderwijs.

Naast het thematraject werden er tevens meer dan 100 werkuren gespendeerd aan het coachen en begeleiden bij de implementatie van geïndividualiseerde leerroutes (I-learn).

4.3 Speerpunt 3 - Datageletterdheid in functie van kwaliteit

Met het speerpunt 'Datageletterdheid in functie van kwaliteit' wil de pedagogische begeleiding inzetten op het ondersteunen van onderwijsinstellingen om het reflecterend, onderzoekend en geïnformeerd handelen van de leraar en schoolteams in de onderwijspraktijk te versterken. Op deze manier zetten we scholen, centra en academies aan om het optimale te halen uit de informatierijke omgeving en om beschikbare (kwantitatieve en kwalitatieve) data doelgericht aan te wenden binnen de contouren van het OK-kader/RclbK.

Tijdsbesteding speerpunt 3	
OD 3.1. De pedagogische begeleidingsdienst versterkt de kwaliteitscultuur van scholen, centra en academies door de ontwikkeling van datageletterdheid. De pedagogische begeleidingsdienst ondersteunt onderwijsinstellingen om een schooleigen, evidence-informed en datagedreven kwaliteitszorgbeleid te voeren binnen de contouren van het rOK (doelgericht verzamelen, genereren, analyseren, functioneel interpreteren van data met het oog op kwaliteitsverbetering).	62,50%
OD 3.2. De pedagogische begeleidingsdienst versterkt de kwaliteitscultuur van scholen, centra en academies door de ontwikkeling van een onderzoekende basishouding bij leerkrachten en schoolteams. De PBD ondersteunt onderwijsinstellingen door instrumenten en methodieken aan te bieden die de eigen werking/kwalitatieve effecten van het werk onderbouwd in beeld brengen, in vraag stellen, reflecteren en feedback verwerken, borgen en bijsturen.	34,51%
Andere	2,99%

Tabel 9: relatieve tijdsinvestering operationele doelstellingen 'Datageletterdheid in functie van kwaliteit'

	Basis (37,5 VTE)	DKO (8,4 VTE)	POC/CLB (4,3 VTE)	SOD (6 VTE)	SOVO (12,1 VTE)
Uitvoering	71,22%	44,08%	58,34%	48,37%	45,95%
Ontwikkelwerk	28,78%	55,92%	41,66%	51,63%	54,05%

Tabel 10: relatieve tijdsinvestering 'Datageletterdheid in functie van kwaliteit' per onderwijsniveau

Van de totale tijdsinvestering van onze begeleidingsdienst ging bijna 5% naar dit speerpunt. Ook hier stellen we echter vast dat datageletterdheid geen doel op zich is maar een middel om tot geïnformeerde en kwaliteitsvolle werking te komen. Datageletterdheid is met andere woorden geïntegreerd in (en geregistreerd onder) acties van andere speerpunten. De OVSG-toetsenmodule en het gebruik van schoolfeedbackrapporten als kwaliteitszorg voor de OVSG-toets zijn daar een mooi voorbeeld van.

Voor dit speerpunt zetten we ook intensief in op interne professionalisering (zie ook 5.2). Hierdoor kunnen we een meer bewuste en doelgerichte aanpak in het kwalitatief gebruik van schooleigen data ondersteunen. Inzicht in deze databronnen helpt ons dus om een pro-actieve rol te spelen in kwaliteitsontwikkeling op de werkvloer.

4.3.1 Aanbod per niveau

Basisonderwijs

De begeleiding van het basisonderwijs ondersteunde scholen in het geïnformeerd werken vanuit onder meer de OVSG-toets; in totaal spendeerde zij 134 werkdagen aan het begeleiden bij de interpretatie van schoolfeedbackrapporten, en bij het afstemmen van didactische materialen op basis van data verkregen uit de OVSG-toets.

Daarenboven werden 50 werkdagen gespendeerd aan het faciliteren van netwerken over taalintegratietrajecten vanuit KOaLa. Verder coachte de begeleidingsdienst ruim 106 werkdagen in het voeren van onderwijskundig beleid, talenbeleid en een beleid op leerlingenbegeleiding vanuit kwalitatieve en kwantitatieve data.

CLB

Het POC/CLB PBD zette, in functie van de kwaliteit van het centrum en de kwaliteit van de leerlingenbegeleiding in op netwerken datageletterdheid voor directies en coördinatoren en dit over de kernactiviteiten beeldvorming en het voeren van een datagedreven signaalfunctie (18 werkdagen). Vanaf het schooljaar 21-22 gaan ze ook met de medewerkers aan de slag.

4.3.2 Thematrajecten

De begeleidingsdiensten van de verschillende onderwijsniveaus engageerden zich om een thematraject datageletterdheid uit te werken waarin 122 werkdagen werden geïnvesteerd. In dit thematraject, dat loopt over twee schooljaren, doen deelnemers kennis en vaardigheden op die helpen om data in te zetten voor kwaliteitsvolle schoolverbeteringstrajecten. Er wordt daarbij onder meer gefocust op het verzamelen van informatie uit verschillende bronnen, het kiezen van de juiste informatie in functie van de specifieke noden van de school en een stapsgewijze aanpak om van databronnen tot operationele acties te komen.

Uit de effectmeting van het thematraject leren we het volgende:

Acht kernteams van minstens drie personen werden bereikt met dit traject. De tevredenheid was groot.

Na een intensief eerste lesjaar werd er een gemiddelde tevredenheid van 5,11 op een 6-puntenschaal vastgesteld. Ook voor bruikbaarheid in de klaspraktijk gaven de deelnemers gemiddeld genomen 5,22 op de 6-puntenschaal aan.

Elk team koos bovendien om ook voor het tweede jaar deel te blijven nemen aan het traject.

4.4 Speerpunt 4 - Curriculumimplementatie

Binnen het speerpunt 'curriculumimplementatie' ondersteunt de pedagogische begeleidingsdienst onderwijsinstellingen bij een krachtige, schooleigen implementatie van het curriculum en het voeren van een kwaliteitsvol evaluatiebeleid zodat ze goed kunnen opvolgen hoe ze de leerdoelen realiseren. We maximaliseren de leerwinst door de lat hoog te leggen voor leerlingen, leraren, scholen, centra en academies.

Ruim 17% van de totale tijdinvestering van de begeleidingsdienst ging naar dit speerpunt.

Tijdsbesteding speerpunt 4	
OD 4.1. De pedagogische begeleidingsdienst ondersteunt het implementatieproces van eindtermen en leerplannen in de scholen, centra en academies.	55,54%
OD 4.2. De pedagogische begeleidingsdienst ondersteunt de onderwijsinstellingen bij het realiseren van wetenschappelijk onderbouwde en effectieve didactiek.	32,86%
OD 4.3. De pedagogische begeleidingsdienst ondersteunt de scholen in het realiseren van een schoolspecifiek breed evaluatiebeleid i.f.v. het realiseren van de leerdoelen en het gedifferentieerd ondersteunen van de lerende.	6,35%
Andere	5,24%

Tabel 11: relatieve tijdsinvestering operationele doelstellingen 'Curriculumimplementatie'

	Basis (37,5 VTE)	DKO (8,4 VTE)	SOD (6 VTE)	SOVO (12,1 VTE)
Uitvoering	62,06%	51,58%	39,41%	62,55%
Ontwikkelwerk	37,94%	48,42%	60,59%	37,45%

Tabel 12: relatieve tijdsinvestering 'Curriculumimplementatie' per onderwijsniveau

4.4.1 Aanbod per niveau

Basisonderwijs

Naar aanleiding van de nieuwe leerplannen investeerde de begeleidingsdienst van het basisonderwijs bijna de helft van haar werktijd binnen dit speerpunt in het ontwikkelen van materialen in functie van het nieuwe leerplan, in co-creatie met het veld en het ondersteunen en begeleiden in functie van doelenkaders¹².

Daarnaast werd ongeveer 25% van de werktijd met betrekking tot curriculumimplementatie besteed aan de ondersteuning bij het afstemmen van didactische processen op basis van de publicatie op het gebied van effectieve leesdidactiek, '[De beste lezers zitten in mijn klas](#)'.

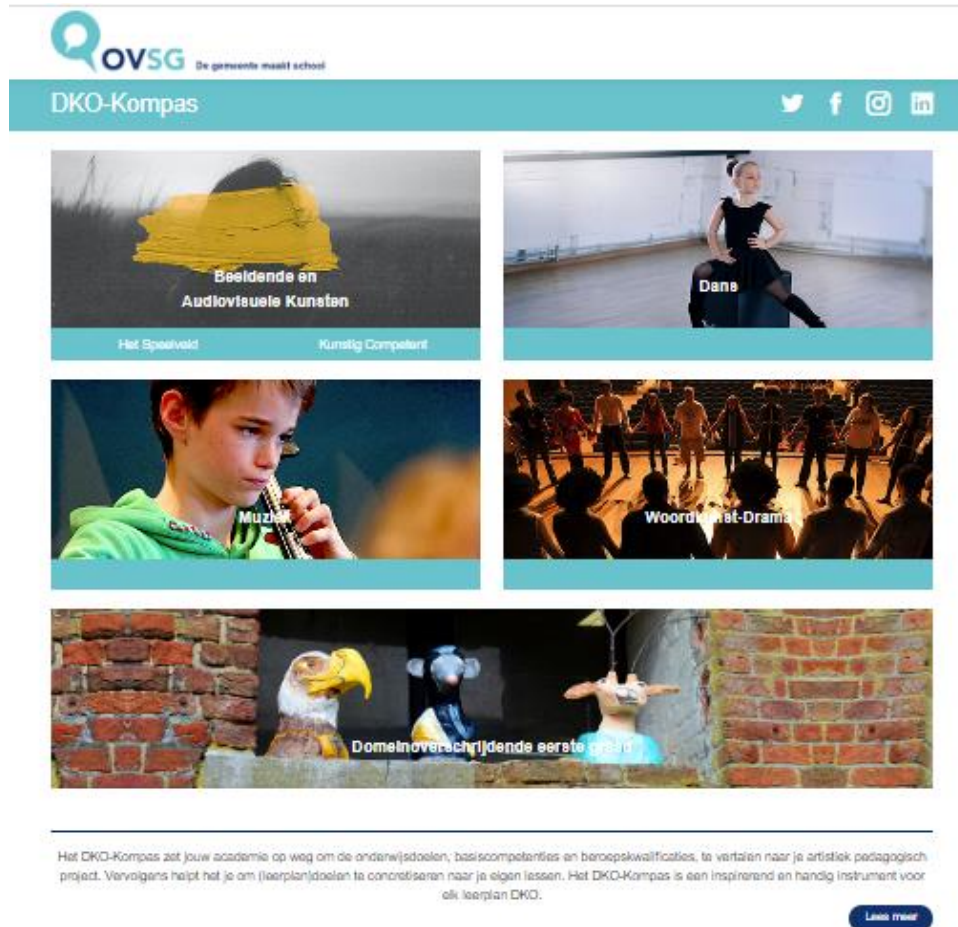
Uit de effectmeting van de implementatie van deze publicatie leren we het volgende:

We stellen vast dat de deelnemers (8) na de begeleidingsinterventie over significant meer kennis en praktijkvaardigheden met betrekking tot leesdidactiek beschikken. De zelfinschatting van de deelnemers op een 6-puntenschaal toonde een stijging van 2,6 naar 4,3. Daarnaast bevroegen we in welke mate de deelnemers deze kennis, vaardigheden en inzichten inzetten in de praktijk. Daaruit bleek een stijging van 2,4 bij aanvang van de begeleidingsinterventie, naar 3,4 na de begeleidingsinterventie. De deelnemers gaven aan dat het lerend netwerk hen inzichten bood om concreet aan de slag te gaan met het team. We vermoeden dat de implementatie en evaluatie daarvan echter pas na verloop van tijd zichtbaar zal worden, de implementatietijd voor het invullen van de nameting was immers beperkt.

¹² Ruim 246 werkdagen in functie van de nieuwe leerplannen werden gefinancierd met OVSG-eigen middelen.

Deeltijds Kunstonderwijs

De pedagogische begeleidingsdienst van het deeltijds kunstonderwijs zette met ruim 190 werkdagen dan weer stevig in op de ontwikkeling en de ondersteuning bij het gebruik van het digitaal platform '[DKO-kompas](#)', voor het ontsluiten van leerplannen en didactische materialen.

Illustratie: screenshot DKO-KOMPAS

Bovendien schonk de begeleiding deeltijds kunstonderwijs expliciet aandacht (64 werkdagen) aan zowel de domein specifieke als de domein overschrijdende implementatie van het curriculum. Ook de materialen die ontwikkeld zijn binnen het internationaal project MIX werden geïntegreerd in DKO-kompas.

Hans Laureyn, coördinator begeleiding DKO:

De dienst DKO heeft hard ingezet op het begeleiden en ondersteunen van de curriculumimplementatie tot op de klasvloer. Dit met de bedoeling om de onderwijskwaliteit in rechtstreeks contact en op de klasvloer te verbeteren. Hiervoor hebben we heel wat materiaal gedeeld en ter beschikking gesteld aan de leraren (via netwerken, begeleidingen en het DKO-Kompas).

In het DKO-Kompas krijgen leraren per onderwijsdoel inspiratie over hoe elk doel op te bouwen over de verschillende graden heen. Daarnaast worden er per doel concrete leerinhouden, evaluatiemethodieken en didactische inspiratie aangereikt. Dit alles om rechtstreeks op de klasvloer te gebruiken. Met het DKO-Kompas staat onze PBD in rechtstreeks contact met de leraar en zijn klasvloer. Hierdoor is het logisch dat deze tool centraal stond tijdens de curriculumimplementatietrajecten.

Secundair Onderwijs

Ook de begeleidingsdienst secundair onderwijs gaf veel aandacht aan curriculumimplementatie, naar aanleiding van de modernisering. Zo spendeerde zij 87 werkdagen aan de ondersteuning naar aanleiding van de start van de derde graad. Bovendien werden er 42 werkdagen geïnvesteerd aan de professionalisering op het vlak van de implementatie van de leerdoelen 2.0. Hierbij faciliteerde de pedagogische begeleiding het proces waarbij scholen in cocreatie een leerlijn voor de nieuwe 10 basistrajecten ontwikkelden, alsook een leerloopbaandossier per basistraject. Bovendien stelden zij hierbij maatwerk voorop; ongeveer 10 procent van hun werktijd binnen dit speerpunt werd geïnvesteerd in een op maat ontwikkeld begeleidingsaanbod en de ondersteuning bij de ontwikkeling van een visie op het schooleigen curriculum en de wijze waarop scholen eindtermen in de breedte van het curriculum kunnen realiseren. Verder zetten zij 34 werkdagen in op het ontwikkelen en aanbieden (via lerende netwerken) van profielen en curriculumdossiers in functie van programmaties. In het kader daarvan informeerde de begeleidingsdienst haar doelgroep breed aan de hand van [een screencast](#), gevolgd door specifieke sessies voor studierichtingsprofielen. Bij deze sessies werd er ingegaan op de nieuwigheden voor die specifieke profielen en konden deelnemers gericht vragen stellen.

De pedagogische begeleidingsdienst van het secundair onderwijs ontwikkelde doorheen de jaren heen heel wat nuttige instrumenten om te ondersteunen bij een kwaliteitsvol schoolbeleid. Op vraag van directies werd er een [toolbox](#) ontwikkeld die al deze materialen ter beschikking stelt, hetgeen een tijdsinvestering van 10 werkdagen vergde.

Volwassenenonderwijs

De pedagogische begeleidingsdienst van het volwassenenonderwijs spendeerde binnen dit speerpunt 37 werkuren aan de ondersteuning van centra in het kader van digitale geletterdheid. Daarnaast gingen er ook 43 werkuren naar de netoverstijgende samenwerking en het ondersteunen van centra in het kader van de netoverstijgende projectgroep NT2020.

4.4.2 Thematrajecten

De pedagogische begeleiding basisonderwijs investeerde binnen het speerpunt curriculumimplementatie sterk in thematrajecten met betrekking tot:

- begrijpend lezen (12 werkdagen);
- formatief handelen en evalueren (17 werkdagen);
- STEM en wiskunde in de klas (16 werkdagen).

Ook het deeltijds kunstonderwijs begeleidde academies in functie van curriculumimplementatie (94 werkdagen), in de vorm van een thematraject.

4.5 Speerpunt 5 - Klantgericht maatwerk

Vanuit de overtuiging dat de ondersteuning van scholen, centra en academies op maat en contextspecifiek moet gebeuren, zetten we binnen het speerpunt 'Klantgericht maatwerk' onze vraaggestuurde werking in de verf. Klantgericht maatwerk versterkt de autonomie en het beleidsvoerend vermogen van scholen. Op die manier ondersteunen we actief de onderwijsvrijheid van onze scholen en schoolbesturen.

We stellen vast dat ruim 24% van de totale investeringstijd, over de onderwijsniveaus heen, werd gespendeerd aan het op maat ondersteunen van scholen, centra en academies. Dit was goed voor in totaal meer dan 2477 werkdagen. De hoge percentages rechtstreeks contact met onze leden binnen dit speerpunt (i.e. uitvoering) is een rechtstreeks gevolg van het inhoudelijke ontwikkelwerk dat we investeerden in de voorgaande speerpunten. Niettemin is het vanwege de aard van begeleidingen op maat moeilijk om een inhoudelijke lijn te trekken binnen dit speerpunt. Bovendien kunnen acties uit de overige speerpunten ook een invulling op maat van de scholen, centra en academies krijgen.

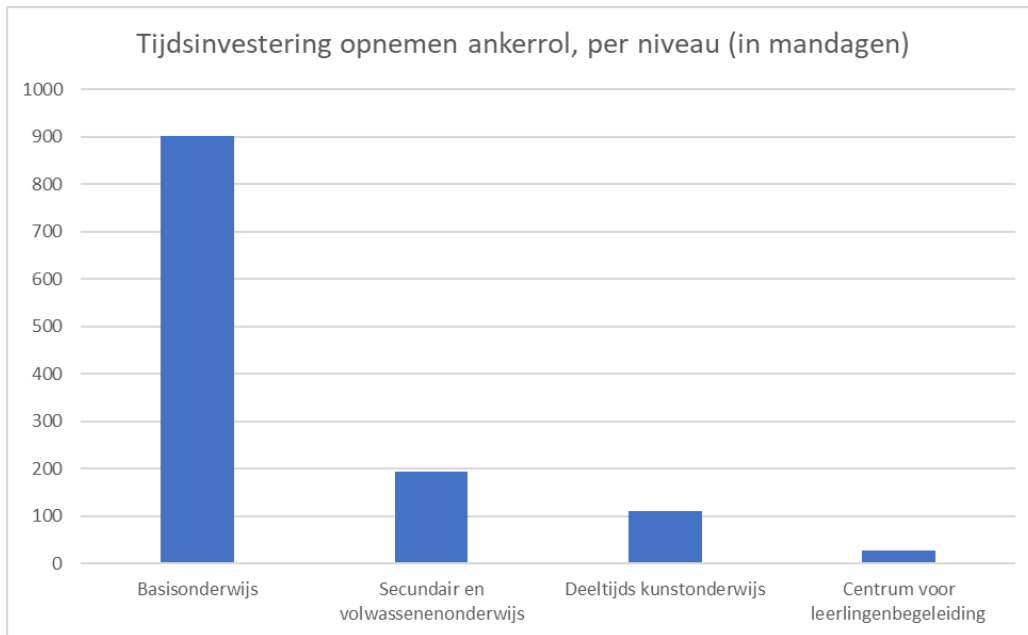
	Basis (37,5 VTE)	DKO (8,4 VTE)	POC/CLB (4,3 VTE)	SOD (6 VTE)	SOVO (12,1 VTE)
Uitvoering	88,41%	88,08%	85,93%	27,38%	86,43%
Ontwikkelwerk	11,59%	11,92%	14,07%	72,62%	13,57%

Tabel 13: relatieve tijdsinvestering 'Klantgericht maatwerk' per onderwijsniveau

Om de visie op maatwerk waar te maken wordt aan elke school, centrum en academie een ankerfiguur toegewezen. Zij zijn eerste aanspreekpunt voor instelling en bestuur. Ze capteren signalen, noden en beluisteren de individuele vragen van scholen, centra, academies of bestuur.

Daarnaast staan ze in voor de vertrouwensrelatie en verbondenheid van onderwijsinstellingen met OVSG. Ze zijn de kritische vriend van de school en schoolbestuur. De ankerfiguur heeft het helikopterzicht en staat mee in voor de integrale benadering van de ondersteuning binnen de scholen, centra en academies. Over de onderwijsniveaus heen werd er met 1230 werkdagen sterk geïnvesteerd in het opnemen van deze ankerrol¹³. Ruim 54 dagen hiervan gingen expliciet naar de begeleiding na een doorlichting. Naar alle waarschijnlijkheid ligt dit aantal in werkelijkheid hoger, daar een begeleiding na doorlichting tevens in functie van een inhoudelijke actie binnen een van de voorgaande speerpunten kan worden opgenomen.

¹³ De tijdsinvestering per onderwijsniveau dient opnieuw afgewogen te worden ten aanzien van de teamgrootte.

Figuur 9: investeringstijd ankerrol per onderwijsniveau

4.5.1 Aanbod per onderwijsniveau

Basisonderwijs

Naast de bovengenoemde intensieve investering in het opnemen van de ankerrol, spendeerde de pedagogische begeleiding van het basisonderwijs 59 werkdagen aan het begeleiden van scholen op basis van thema's die volgens de onderwijsspiegel zwakker scoren, zoals onderwijskundig beleid en leerlingenbegeleiding. Verder werden er ruim 43 werkdagen ingezet op de kwaliteitszorg van de OVSG-toets, het verankeren van de schoolfeedbackrapporten in de toetswerking en de uitrol van een kwaliteitsvolle en veilige digitale OVSG-toets.

Secundair onderwijs

Ook de pedagogische begeleiding van het secundair onderwijs investeerde ruim de helft van haar tijd binnen dit speerpunt aan het opnemen van de ankerrol. Bovendien werden er bijna 90 werkdagen gespendeerd aan het begeleiden op basis van thema's die zwakker scoren vanuit de onderwijsspiegel. Verder merken we een investering van 18 werkdagen in functie van de digitale contactgroep beleid buitengewoon secundair onderwijs. De digitale contactgroep ontstond vanuit de noodzaak om tijdens de coronacrisis kort op de bal te spelen wat betreft het informeren van het veld over beleidsbeslissingen en tegelijkertijd informatie uit het veld te capteren. Doordat de digitale contactgroep, erg positief werd onthaald door de directies buitengewoon secundair onderwijs (omwille van de flexibiliteit en de noodzaak om vinger aan de pols te houden wat betreft beleidsbeslissingen), werd besloten om dit format te behouden.

Deeltijds kunstonderwijs

Boven op de tijdsinvestering van de pedagogische begeleiding van het deeltijds kunstonderwijs in het opnemen van de ankerrol en het begeleiden op basis van thema's die zwakker scoren in de Onderwijs Spiegel, merken we dat bijna 50 werkdagen geïnvesteerd werden in het aanbod aan didactische materialen in het kader van het online MIX educational platform (zie ook 6.5). Verder zien we dat de begeleiding van het deeltijds kunstonderwijs tevens veel aandacht besteed (43 werkdagen) aan het informeren en sensibiliseren van beleidsteams en leraren, via bijvoorbeeld beleids- en belangenoverleg, tijdschriften, nieuwsbrieven en gerichte mails naar academies.

Binnen het speerpunt Klantgericht maatwerk vestigde de pedagogische begeleiding van het deeltijds kunstonderwijs aan de hand van een thematraject, speciaal de aandacht op het personeels- en professionaliseringsbeleid van academies (140 werkuren). In dit thematraject werd er onder meer ondersteund bij het opmaken en afstemmen van lerarenprofielen en professionaliseringsplannen.

Centrum voor leerlingenbegeleiding

Net zoals de pedagogische begeleiding van de overige onderwijsniveaus, spendeerde de begeleiding van onze centra voor leerlingenbegeleiding, met ruim 174 werkdagen in totaal, stevig in klantgericht maatwerk. We stellen vast dat er sterk werd ingezet op het faciliteren van het centrumoverstijgende directeurenoverleg (30 werkdagen) en het samen met de directie en beleidsteams van centra reflecteren over de noden van de centra (13 werkdagen). Bovendien neemt de begeleiding van onze centra voor leerlingenbegeleiding met bijna 39 werkdagen, haar verantwoordelijkheid op het vlak van het informeren en sensibiliseren van de centra, bijvoorbeeld via terugkoppeling vanuit de internettensamenwerkingscel (ISC).

4.5.2 Reflectietool onderwijskwaliteit (rOK-tool)

De pedagogische begeleidingsdiensten van het basis, secundair en deeltijds kunstonderwijs gingen in het kader van klantgericht maatwerk aan de slag om de niveauoverstijgende reflectietool onderwijskwaliteit (rOK-tool) verder te ontwikkelen. De rOK-tool heeft als doel om school- en academieteams aan te zetten tot professionele dialoog en reflectie omtrent de eigen praktijk, binnen de contouren van het referentiekader voor onderwijskwaliteit. Afgelopen schooljaar ging de begeleiding van het deeltijds kunstonderwijs aan de slag met de resultaten uit de eerste proefprojecten en stelden de begeleiding van het basis en secundair onderwijs alles in het werk met het oog op het opstarten van een proefproject. De Studie- en Ontwikkelingsdienst houdt bij dit project de regie in handen en is tevens verantwoordelijk voor de digitale ontwikkeling. Daarnaast is de werkgroep Duurzaam Begeleiden (zie ook 5.2) verantwoordelijk voor de inhoudelijke doorontwikkeling. Huidig schooljaar staan proefprojecten met de digitale tool en een brede uitrol van een eerste versie in de steigers.

4.5.3 Lerende netwerken¹⁴

In lerende netwerken wordt er ingezet op expertise uitwisseling tussen personen die een gelijkaardige functie/opdracht vervullen. Tijdens het schooljaar 2021-22 faciliteerde de pedagogische begeleiding 653 netwerkmomenten, waar in totaal 8880 onderwijsprofessionals (leraren, directies, zorgcoördinatoren, ondersteuners, ...) aan deelnamen.

4.5.4 Aanvangsbegeleiding

De pedagogische begeleiding van OVSG vindt het erg belangrijk om in te zetten op de ondersteuning van starters in het onderwijs. Tijdens het schooljaar 2021-22 werden er in totaal 130 werkdagen gespendeerd aan de begeleiding van starters. Ongeveer 60% hiervan investeerde de pedagogische begeleiding basisonderwijs in de aanvangsbegeleiding van startende zorgprofielen en ondersteuners. Daarnaast organiseerde zij 37 lerende netwerken waar in totaal 470 starters uit 369 basisscholen aan deelnamen.

¹⁴ Lees: de kracht van een netwerk is dat mensen elkaar vinden in Imago 2022/4 p 6-7

Voor de scholen gelegen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd er een intensief traject georganiseerd. Enerzijds werkte de PBD op maat van de Scholengemeenschap, anderzijds bood zij inhoud aan, specifiek gericht op de noden van de leerlingen in de hoofdstad en in samenwerking met externe partners: talendiversiteit en taalachterstanden i.s.m. vzw Foyer, Lesgeven aan kinderen die opgroeien in armoede in samenwerking met een ervaringsdeskundige in de armoede en het realiseren van samenwerking met het Ondersteuningscentrum Brussel en haar onderwijsbibliotheek.

De begeleidingsdienst van het deeltijds kunstonderwijs organiseerde in het kader van aanvangsbegeleiding drie intervisiesessies, verspreid over het schooljaar. Tijdens het schooljaar 2021-22 vonden deze sessies online plaats, de groep vormde een vaste groep, met af en toe een nieuwe deelnemer. De voornaamste doelstelling was het uitwisselen van ervaringen en expertise in een sfeer van vertrouwen. De pedagogische begeleiding stond in voor supervisie en modereerde het gesprek.

Reactie van de deelnemers:

'Tijdens de intervisiesessies krijg je nieuwe inspiratie, je kunt steeds beroep doen op de intervisiegroep als je het zelf even niet meer weet. Ik ga daar zeker mee aan de slag op mijn academie!'

Naast de aanvangsbegeleiding die georganiseerd werd vanuit de pedagogische begeleiding, zetten we tijdens het schooljaar 2021-22 ook in op ondersteuning voor starters in het onderwijs vanuit een samenwerking tussen de begeleidingsdienst en de navormingsdienst OVSGplus.

Zo voorzagen we in de ondersteuning van zij-instromers, aan de hand van de webinarreeks '[Morgen voor de klas](#)'. Tijdens deze webinars kregen zij-instromers nuttige tools en informatie voor de klaspraktijk. Op die manier werden zij op weg geholpen met een pakket aan basisinformatie om hun eerste stappen te zetten in het onderwijs. In de reeks werd er stilgestaan bij vier thema's:

- de lesvoorbereiding;
- klasmanagement en klasorganisatie;
- evalueren en feedback;
- communicatie en gedrag.

In totaal namen 47 zij-instromers deel aan 'Morgen voor de klas'.

Daarenboven zetten we in op de professionalisering van mentoren die verantwoordelijk zijn voor de aanvangsbegeleiding van startende teamleden op hun school, centrum of academie. Aan de hand van de sessies '[De mentor: investeren in de toekomst](#)', werd er dieper ingegaan op onder meer de rol van een aanvangsbegeleider, de bekommernissen van startende leraren, coachingsvaardigheden en communicatiestijlen. Bovendien werd tijdens een van de verdiepingssessies tevens de directeur uitgenodigd, waardoor er expliciet werd ingezet op de noodzaak aan samenwerking tussen aanvangsbegeleider en directie in het verzorgen van de begeleiding voor startende leraren. In totaal namen er 70 mentoren (waarvan 46 uit basis, 8 uit secundair en 16 uit deeltijds kunstonderwijs) deel aan de basisessies en 44 (waarvan 31 uit basis, 3 uit secundair, 8 uit deeltijds kunstonderwijs en 2 uit volwassenenonderwijs) aan de verdiepende sessies.

Specifiek voor het deeltijds kunstonderwijs organiseerden we dan weer het traject '[Pedagogisch coördinator, leid je academie in goede banen](#)'. In dit traject werden startende pedagogisch coördinatoren door de regelgeving van het deeltijds kunstonderwijs gegidst en werd er dieper ingegaan op het efficiënt communiceren en leiden van vergaderingen. 31 startende pedagogisch coördinatoren namen deel.

5 Organisatieontwikkeling ‘Samen PBD maken’

Samen PBD maken gaat in op de vraag wat we als PBD nodig hebben om S/C/A te ondersteunen in kansrijk, kwaliteitsvol, innovatief en effectief school te maken. De doelen van dit speerpunt staan ten dienste van de vijf overige speerpunten. Hier ligt de focus op de interne werking en het creëren van de mogelijkheidsvoorwaarden om onze primaire opdrachten kwalitatief te realiseren.

Kwaliteitszorg en bekommernis om effectiviteit van dienstverlening staan hoog op de agenda van de pedagogische begeleidingsdienst. We zien dan enkele belangrijke opdrachten in het streven naar en monitoren van kwaliteit:

- Strategische planning (BP, inclusief verslaggeving) en niveau-overstijgende werking (i.f.v. gelijke gerichtheid en samenhang);
- Registratie en effectiviteitsmeting (Tevredenheid, Bereik, Effect...);
- Lerende gemeenschap: het vorm geven aan een reflectieve professionaliseringscultuur door de interne professionalisering af te stemmen op de speerpunten, prioriteiten en kernopdrachten;
- Ontwikkelingswerk in functie van begeleidingsaanpak (duurzaam begeleiden).

Onderstaande tabel geeft een beeld van de totale investeringstijd in de verschillende thema's die 'Samen PBD maken' omvat, en dat over de verschillende onderwijsniveaus heen. We merken een grote tijdsinvestering in het voeden van het interne kwaliteitszorgproces aan de hand van de registraties (in Simplicite) en effectmeting (van lerende netwerken). Zoals beschreven in ons [begeleidingsplan 2022-25](#), vormen deze data een uitgangspunt voor het onderzoeken en bewaken van de kwaliteit van onze werking. Een stevige tijdsinvestering getuigt dan ook van het belang dat daaraan door de volledige begeleidingsdienst wordt gehecht. Daarnaast stellen we vast dat ook interne professionalisering van onze pedagogische begeleiders hoog op de agenda staat, net zoals de bijsturing van het begeleidingsplan naar aanleiding van de vernieuwde kerntaken en kennismanagement aan de hand van onze gids voor begeleiders (zie ook 5.1 en 5.2).

Thema	Werkdagen
Interne kwaliteitszorg: registratie en effectmeting	152,61
Interne professionalisering	83,85
Begeleidingsplan: coördinatie, werkaanpak, redactie, opvolging	70,43
Kennismanagement en informatiebeheer	46,00
Effectiviteitsmeting: ontwikkeling instrumentarium en werkingskader	44,47
Registratiesysteem PBD: ontwikkeling instrumentarium en werkingskader	31,09
Duurzaam begeleiden	28,22
Begeleidingsverslag: coördinatie, werkaanpak, redactie, opvolging	24,28
Ondersteuning interne werking: dataverzameling, -verwerking, -analyse en -interpretatie	17,17

Tabel 14: niveauoverstijgende tijdsinvestering 'Samen PBD maken'

5.1 Nieuwe kerntaken en bijsturing van het begeleidingsplan

In de loop van het schooljaar 2021-22 heeft de overheid de kerntaken van de pedagogische begeleidingsdiensten herdefinieerd. Dit resulteerde in een aanpassing van art.15 van het [decreet betreffende de kwaliteit van onderwijs](#).

Op 30 juni 2021 dienden we het begeleidingsplan van OVSG 'Samen werken aan onderwijskwaliteit' in. Het uitvoeringsbesluit van de Vlaamse Regering ¹⁵ stelde dat het begeleidingsplan 2021-24 diende herschreven te worden volgens het opgelegde sjabloon van begeleidingsplan. De bijsturing van dit begeleidingsplan naar een nieuwe versie conform de besluitvorming, vroeg van onze PBD heel wat

¹⁵ BVR 2022 2502 DOC.0193/1 en 0913/2

overleg en ontwikkeltijd. Dit leidde tot een grondige reflectie over de inhoud en aanpak van onze kernopdrachten binnen de pedagogische begeleiding en de eigenheid van OVSG.

Er zijn 535,25 werkuren werktijd geregistreerd (in Simplicite) voor de bijsturing van het begeleidingsplan [OVSG-PBD-Begeleidingsplan-2022-25.pdf](#).

Hiervoor ging heel veel tijd naar overleg en afstemming, zowel binnen de diensten als over de niveaus heen. De hele PBD werd in deze oefening betrokken. We stonden uitgebreid stil bij het expliciteren van onze duurzame relatie met de klant in rechtstreeks contact, het streven naar 100% bereik en we herschreven de werkingscode.¹⁶ Voor de aanpak van scholen met (grote) noden werden vanuit intern overleg handvatten voor de begeleider opgesteld.

5.2 Expertiseontwikkeling en interne professionalisering

We organiseren en situeren ons handelen in een reflectieve professionaliseringscultuur. We zijn een lerende organisatie die innovatie opzoekt, introduceert en deze kwaliteitsvol inzet en monitort (PDCA), vanuit een groeiperspectief voor alle betrokkenen.

We beschrijven onze begeleidingspraktijk op de website van OVSG ([Wat doet de pedagogische begeleiding? | OVSG](#)) en ontsluiten onze begeleidingsmaterialen via de interne Gids voor begeleiders

5.2.1 Werkgroep Duurzaam begeleiden

De (PBD-interne) **werkgroep duurzaam begeleiden** is samengesteld uit pedagogisch begeleiders van de verschillende diensten en niveaus.

- Zij vormen de tussenschakel tussen de begeleiders en de pedagogische raad: zij verzamelen input vanuit de verschillende diensten en niveaus en koppelen naar hen terug;
- Zij staan in voor het mee helpen ontwikkelen van begeleidingsmaterialen of zijn klankbord hiervoor;
- Zij komen afwisselend digitaal of fysiek bijeen, ongeveer 1x per maand (8-tal keer per schooljaar).

5.2.2 Gemeenschappelijke bijeenkomsten

Tweemaal per jaar komen begeleiders van OVSG en nascholers van OVSGplus een dag samen om expertise uit te wisselen. De doelen van deze bijeenkomsten zijn:

- wetenschappelijk onderzoek implementeren in de praktijk;
- gelijkgerichtheid van de begeleidingspraktijk en nascholing versterken;
- expertise uitwisselen - leren van elkaar;
- nieuwe inzichten/kennis opdoen;
- verbindend samenwerken.

Elke gemeenschappelijke bijeenkomst wordt gewijd aan een begeleidingsthema. Hier worden ook externe experts uitgenodigd om nieuwe inzichten te brengen.

Thema's en timing worden vastgelegd door de pedagogische raad. In het schooljaar 2021-22 vonden 2 gemeenschappelijke bijeenkomsten plaats. Elke bijeenkomst wordt geëvalueerd door de deelnemers als uitgangspunt voor toekomstige professionaliseringsinitiatieven.

5.2.3 Professionalisering voor startende begeleiders - Startwijs

Het traject Startwijs steunt op een uitgewerkt curriculum dat zich uitstrekt over twee schooljaren en het samenspel tussen OVSG- en PBD-brede, dienstgebonden en persoonlijke professionaliserings-noden van nieuwe medewerkers in de PBD orkestreert.

¹⁶ <https://www.ovsg.be/docs/Werkingscode-Pedagogische-Begeleiding-OVSG.pdf>

Het staat open voor de starters in de PBD en de dienst vorming maar ook andere geïnteresseerde starters binnen OVSG en KOOGO zijn welkom. Juniors op de PBD (die binnen OVSG van dienst veranderen) worden meegenomen in een aangepast traject.

Het traject is toegespitst op de noden van startende begeleiders, in nauwe afstemming met de dienst Personeel & Organisatie. Zowel inhoudelijke thema's als begeleidingsdidactiek en coachingsvaardigheden worden aangebracht in een veilige en zorgzame leeromgeving. Het traject is uitgewerkt op basis van systematisch opvolgen, evalueren en bijsturen van de sessies.¹⁷ Er gebeurde een uitgebreide bevraging bij de deelnemers: eindevaluatie van het Startwijs-traject (tweede jaar) en de tussentijdse evaluatie na het eerste Startwijsjaar. Deze dienden als uitgangspunt voor het ontwerpen van het Startwijstraject 2022-23.

5.2.4 Professionalisering via interne lerende netwerken - Groeiwijs

Daarnaast ontwikkelde de Studie- en ontwikkelingsdienst het concept Groeiwijs met als doel effectieve professionaliseringsmogelijkheden voor begeleiders te voorzien via interne lerende netwerken. Het biedt de mogelijkheid om de eigen expertise intern te ontsluiten over de verschillende niveaus heen en ontwikkelde materialen, visieteksten, leidraden te implementeren. Begeleiders nemen vrijwillig deel, maar engageren zich voor volledig traject. Thema's en aanpak worden binnen elk netwerk afgestemd. Een waaier aan intervisiemethodieken wordt gebruikt.

Om de agenda's minimaal te belasten en de verplaatsingstijd voor de begeleiders te beperken, werd gekozen voor regionale groepen, niveau-overstijgend samengesteld. We voorzagen in de planning een combinatie van fysiek en online (Teams):

- 1 dag fysiek samenkomen als start
- 3x intervisie in de loop van het schooljaar (1/2 dag) om praktijkervaringen uit te wisselen en expertise te delen

5.2.5 Niveau-gebonden professionalisering

Na twee jaar corona en digitaal werken, kozen we resoluut voor het fysiek samenbrengen van de teams in tweedaagse seminars om de verbinding binnen de teams te versterken. Deze momenten werden ook gebruikt om invulling te geven aan de toekomstige nieuwe kernopdrachten en de aanpak hierop af te stemmen.

Het **team BaO** dacht intensief na over de implementatie van het nieuwe leerplan BaO LeerLokaal, met een boeiende strandoefening en verbindende activiteiten.

Het **team DKO** ging zich bezinnen over de nieuwe kerntaken, het realiseren van bereik en rechtstreeks contact met alle academies en de specifieke aanpak van academies met hoge noden

De studie- en ontwikkelingsdienst vond zichzelf opnieuw uit als **Stafdienst voor kwaliteit en innovatie** (SKI) en tekende op het tweedaags seminarie haar specifieke opdrachten over interne kwaliteitszorg en innovatieve materiaalontwikkeling uit binnen het decretaal kader van de nieuwe kernopdrachten.

Om de CLB-medewerkers optimaal te kunnen begeleiden, professionaliseerden de **POC-medewerkers** zich binnen de 4 begeleidingsdomeinen en kansenbevordering. Ze kozen ook resoluut voor twee overleg- en planningstweedaagse seminars.

- Onderwijsloopbaanbegeleiding: inspirerende initiatieven Onderwijs-Welzijn, inspiratiedag vroegtijdig schoolverlaten, tool studiekeuzebegeleiding 'start to can'
- Preventieve gezondheidszorg: luchtreiniging i.f.v. minder virale partikels in de binnenlucht
- Psychisch en sociaal functioneren: NAFTA-dag
- Leren en studeren en i.f.v. kansenbevordering: migratieonderzoek in de praktijk.

¹⁷ Zie intern document: [Evaluatie startwijs 2122](#)

5.3 Kwaliteitszorg

Het **begeleidingsplan** staat centraal in het kwaliteitsproces. Om de realisatie van de vooropgestelde doelen zorgvuldig op te volgen en te monitoren hebben we de nodige instrumenten voorzien (IKZ-klok, registratie, actie-monitor, effectmetingsinstrumenten...)

5.3.1 Interne kwaliteitszorg in 3 lijnen

We ontwikkelden **drie grote lijnen van interne kwaliteitsmonitoring** vanuit de PDCA-gedachte. In het begeleidingsplan 21-24 'Samen bouwen aan onderwijskwaliteit' waren deze gekoppeld aan de inhoudelijke speerpunten van dat plan. Met de bijsturing en het herformuleren van de doelen volgens de kerntaken, passen we deze instrumenten stap voor stap aan.

Deze principes staan hierbij voorop:

- We zoeken naar evenwicht tussen een ontwikkelingsgerichte en een verantwoordingsgerichte effectmeting.
- We werken vanuit een brede benadering (kwantitatieve en kwalitatieve data).
- Effectmeting is een middel, geen doel. We willen immers de kwaliteit bevorderen, draagvlak nastreven en planlast vermijden.
- Om de begeleiders zo veel mogelijk op de klasvloer te krijgen, maken we steeds een weloverwogen afweging tussen evalueren om te leren en planlast.

5.3.2 De IKZ-klok

Via de **IKZ-klok** van de pedagogische begeleidingsdienst houden we het overzicht over alle kwaliteitslijnen en niveau-overstijgende acties, inclusief registratie en effectmeting. We visualiseren op een tijdslijn (maand per maand) de planning en fasering van de belangrijkste interne kwaliteitslijnen:

- Begeleidingsverslag;
- Agendasetting en effectmeting begeleidingsplan;
- Afstemming aanbod OVSGplus – PBD;
- Niveaugebonden acties;
- Interne professionalisering (niveau-overstijgend aanbod);
- Functioneringscyclus.

De IKZ-klok bewaakt de timing van de interne kwaliteitsmonitoring en de verslaggeving ter verantwoording aan de overheid. Hiermee verzekeren we een systematische en cyclische opvolging van onze werking.

5.3.3 Het registratiesysteem

Via een **registratiesysteem** (Simplicate) werden continu de begeleidingsinterventies door de begeleiders bijgehouden. Dit registratiesysteem toont aan: (zie ook hoofdstuk 3 en 4)

- welke S/C/A worden bereikt;
- voor welke doelen uit het begeleidingsplan;
- binnen welke tijdsbesteding.

5.3.4 Begeleidingspraktijk – wetenschappelijke onderbouwing

We zetten stappen voor het implementeren van wetenschappelijk onderzoek in de praktijk. Dit houdt onder meer in:

- Het opvolgen van relevant onderzoek en het bewust op zoek gaan naar samenwerking met experten/onderzoekers/academici
- Het opvolgen van relevant wetenschappelijk onderzoek (OBPWO, SONO, PIRLS, PISA, TIMMS, peiling/centrale toets, ...) dat aansluit bij de prioriteiten van de PBD.

- Het samenwerken met hogescholen, universiteiten rond specifieke thema's en relevante inhoud met een win-win.

Concreet betekent dit dat we de attitudevorming van begeleiders ondersteunen en handvatten voorzien voor de begeleidingspraktijk. We ontsluiten van wetenschappelijk onderzoek en de onderbouwing ervan door korte stappenplannen en visualisaties die digitaal worden.

Met het oog op het verder implementeren van de wetenschappelijke onderbouwing van de begeleidingspraktijk (inhoudelijk en agogisch) heeft de PBD volgende operationele doelen geformuleerd, die daarna opgenomen zijn in het begeleidingsplan OVSG 2022-25:

- De PBD onderzoekt en bewaakt op systematische wijze de begeleidingspraktijk met het oog op het borgen, bijsturen en verbeteren van de werking als professioneel lerende organisatie
- De PBD ontwikkelt en implementeert innoverende (digitale) materialen met het oog op het versterken, vormgeven en onderbouwen van de begeleidingspraktijk.
- De PBD (SKI) ontwikkelt en implementeert een werkingskader met het oog op het inhoudelijk en agogisch wetenschappelijk onderbouwen van de begeleidingspraktijk.

5.3.5 Effectmeting van lerende netwerken

We introduceerden in 2021 een meetinstrument voor de effectmeting van lerende netwerken en langdurige trajecten. Met dit instrument kunnen we leerwinst bij de deelnemers en de effectiviteit van onze begeleidingsinterventies aantonen via een voor- en een nameting.

Hiervoor ontwikkelden we de volgende materialen:

- referentiekader en leidraad lerende netwerken;
- effectmeting – digitale vragenlijsten voor- en nameting;
- handleiding voor de begeleiders om effectmeting uit te voeren;
- ondersteuning van de begeleiders door de stafdienst Kwaliteit en Innovatie.

We streven naar gelijke gerichtheid door gebruik te maken van dezelfde uitgangspunten en het voorzien van een aanpasbare vragenlijst met handleiding voor de begeleiders. We voorzien de mogelijkheid tot globale conclusies door alle data te capteren in hetzelfde format en deze te analyseren. We streven naar gebruiksgemak door standaardprocedures. We voorzien voldoende flexibiliteit voor de begeleiders door de mogelijkheid van eigen toevoegingen in functie van de eigen interne kwaliteitszorg.

Vooraf en na het netwerk van meerdere sessies werd bij de deelnemers een bevraging afgenomen over de mate waarin zij kennis verworven hadden over de inhoud en praktijktoepassing daarvan dankzij het lerend netwerk. Door in de bevraging gebruik te maken van eenzelfde puntenschaal en dezelfde inhoud te bevragen bij aanvang van het traject en na deelname aan het traject, konden we een verschil in zelfinschatting vaststellen. Een greep uit de resultaten daarvan zijn terug te vinden in de cijfermatige onderbouwing onder de verschillende speerpunten.

Afgelopen jaar hebben we voor een aantal grotere netwerken en trajecten een voor- en nameting afgenomen bij onze deelnemers om de impact op hun kennisvorming en de impact op de onderwijspraktijk in kaart te brengen. Met deze kwantitatieve gegevens kunnen we het effect van onze begeleidingen en speerpuntwerking in kaart brengen.

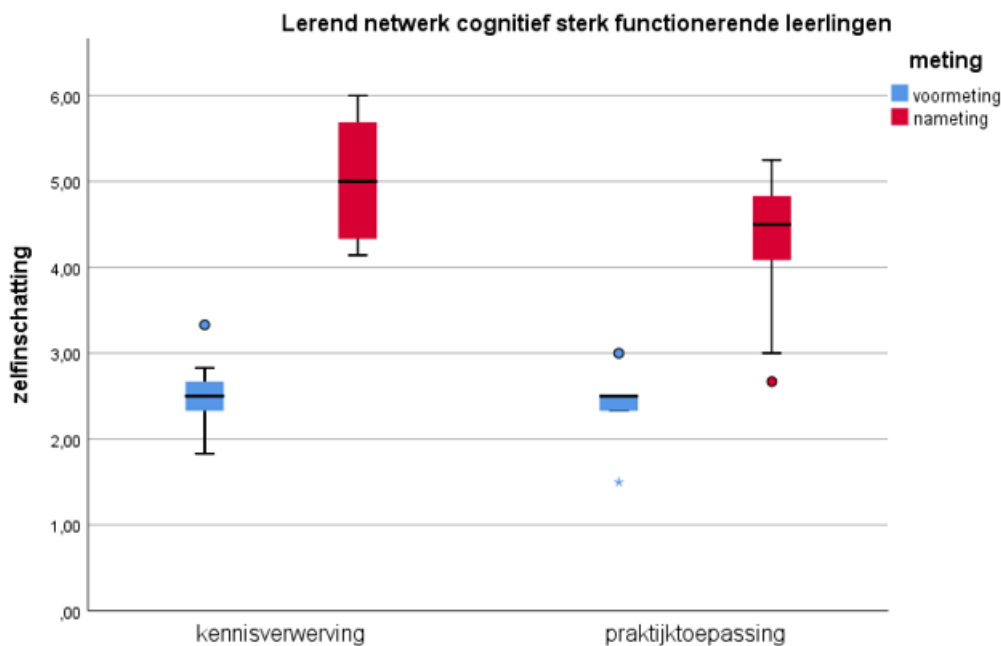
We illustreren dit aan de hand van het **netwerk cognitief sterk functionerende leerlingen** en het **taalscreening en taalintegratietraject KOaLA**.

5.3.5.1 Lerend netwerk - Cognitief sterk functionerende leerlingen

We merken dat de deelnemers (12) na het lerend netwerk, over significant meer kennis, vaardigheden en inzichten beschikken met betrekking tot cognitief sterk functionerende leerlingen. Op een 6-puntenschaal toonde de zelfinschatting van de deelnemers een stijging van 2,5 naar 5.

Daarnaast bevroegen we in welke mate de deelnemers deze kennis, vaardigheden en inzichten inzetten in de praktijk. Ook hier merken we een significante stijging: van 2,4 bij aanvang van de begeleidingsinterventie, naar 4,8 erna.

Tot slot stellen we vast dat de algemene tevredenheid van de deelnemers over het lerend netwerk cognitief sterk functionerende leerlingen 88% bedroeg. Vooral de veilige ruimte die geschept werd om in dialoog te treden en de concreet ontwikkelde materialen werden geapprecieerd.

Figuur 10: vergelijking voor- en nameting van het lerend netwerk 'Cognitief sterk functionerende leerlingen'.

5.3.5.2 Taalintegratie trajecten KOaLa

Bijna 400 leraren, beleidsondersteuners, zorgleraren, zorg-coördinatoren en directies vulden de bevraging in over het effect van de begeleidingsinterventie over taalintegratietrajecten in de kleuterklas.

Onderstaande boxplotgrafiek toont bij de nameting meer eensgezindheid onder de deelnemers over het hebben van kennis, vaardigheden en inzichten aangaande taalintegratietrajecten en de praktische toepassing ervan. Dit onderbouwt ook de ervaring van begeleiders dat na afloop van het traject de zelfinschatting van deelnemers meer waarheidsgetrouw is dan bij aanvang. We vermoeden dat het concreet aan de slag gaan met de inhoud een diepgaander begrip met zich meebracht, hetgeen resulteerde in een kritischer maar meer gelijkgerichte zelfinschatting. Evenwel zien we een significante stijging in kennis, vaardigheden en inzichten rond taalintegratietrajecten van 3/6 naar 4/6 en een significante stijging in praktijktoepassing van 3/6 naar 4/6.

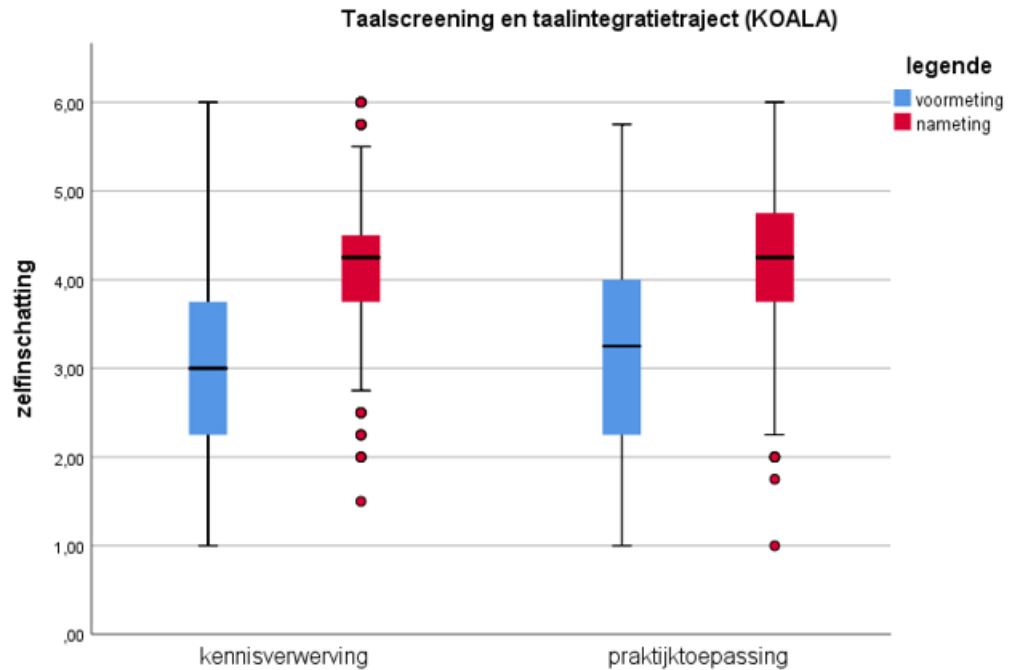

Fig Vergelijking

Figuur 11: vergelijking voor- en nameting Koala-trajecten.

5.3.6 Participatie OBPWO

We participeerden tijdens het schooljaar 2021-22 intensief aan het OBPWO-onderzoek 'Ondersteuning van leraren(teams): ontwikkeling van een model en instrumentarium om effectiviteit in kaart te brengen' - thema 2 (2021) ¹⁸

Ondertussen is het instrument 'Evaluatie van doelgerichte begeleidingsinterventies' opgeleverd. Momenteel onderzoeken we op welke manier en voor welke begeleidingsinitiatieven we dit instrument kunnen inzetten en stroomlijnen met onze eigen instrumenten. We streven naar een minimum aan planlast en een maximum aan draagvlak en valide resultaten.

¹⁸ Praktijkgericht wetenschappelijk onderzoeksproject (OBPWO) - uitgevoerd door Prof. Elke Struyf, Prof. Karine Verschueren en dr. Aster Van Mieghem i.s.m. de begeleidingsdiensten (Stuurgroep – Delphi studie – Focus groep)

6 Samenwerking met andere onderwijsactoren

6.1 Samenwerking met andere PBD's

Een zestal keer per jaar overleggen de directies/coördinatoren van de pedagogische begeleidingsdiensten van het GO!, Katholiek Onderwijs Vlaanderen, OVSG en POV. Dit overleg is niet formeel of decretaal geregeld maar het fungeert wel als overkoepelende stuurgroep voor onderliggende overlegorganen waarvoor de betrokken koepels een samenwerkingsovereenkomst hebben afgesloten bij de opmaak van het nieuwe begeleidingsplan. Daarnaast worden bijkomende mogelijkheden tot samenwerking verder verkend. Afgelopen schooljaar werden onder andere afspraken gemaakt over....

Ook een aantal internettenwerkgroepen kwamen samen. Voor een verslag van deze activiteiten binnen de officiële samenwerkingsovereenkomsten verwijzen we naar de bijlagen.

6.2 Samenwerking met andere POC's

Een zevental keer per jaar overleggen de directies/coördinatoren van de POC-begeleidingsdiensten van het POC GO!, VCLB, OVSG en POV. Dit overleg is niet formeel of decretaal geregeld maar het fungeert wel als overkoepelende stuurgroep en maakt afspraken over gezamenlijke inhoudelijke thema's en projecten. Een overzicht hiervan vindt u in bijlage.

6.3 Formeel overleg inspectie begeleiding

Zoals decretaal bepaald is ook tijdens het schooljaar 2021-22 formeel overleg ingepland tussen de overwijnsinspectie en de pedagogische begeleidingsdiensten, zowel voor de onderwijsniveaus als in een overkoepelend overleg; We verwijzen hiervoor naar het gemeenschappelijk jaarverslag 'Formeel overleg onderwijsinspectie-PBD 2021-22'

6.4 Samenwerking met hogescholen, universiteiten en externe partners

Als pedagogische begeleidingsdienst blijven we het belangrijk vinden om zoveel mogelijk evidence informed te werken. Vanuit onze eigen doelstellingen, specifiek gericht naar onze begeleidingspraktijk in scholen, zijn we vooral geïnteresseerd in het praktijkgericht benutten van wetenschappelijk onderzoek.

We doen dit op verschillende manieren en volgens verschillende intensiteit, gaande van zelf onderzoek doen, over actief participeren aan onderzoek (materialen ontwikkelen, uittesten in het veld, samen nadenken over interventies) tot deel uitmaken van een klankbordgroep of stuurgroep met als doel de praktijkrelevantie van het onderzoek te bewaken, of door het verspreiden van inzichten op basis van literatuurstudie van afgerond onderzoek.

Als pedagogische begeleidingsdienst dragen we bij aan de valorisatie van deze onderzoeken. Enerzijds maken we via onze communicatiekanalen deze onderzoeksprojecten bekend bij onze instellingen. Anderzijds geven wij deze onderzoeken ook een plaats binnen onze werking bij de ontwikkeling van nieuwe materialen, nascholingen en begeleidingsinitiatieven.

Vanuit de verschillende niveaus (DKO, BaO, SO) zetelen we ook in adviesraden van lerarenopleidingen in hogescholen in functie van de voorbereiding van hun studenten op het lerarenberoep.

6.4.1 Project Talent

In het verleden hebben we meegewerkt aan [Home | Project Talent](#). Het doel van Project TALENT was het leren, de motivatie en het welbevinden van cognitief begaafde leerlingen te bevorderen door onderwijs en zorg zo goed mogelijk af te stemmen op hun onderwijsbehoeften. Dit heeft geresulteerd in een verdere samenwerking tussen de onderzoekers en de begeleiding en vormde de basis en wetenschappelijke onderbouwing van het lerend netwerk 'Cognitief Sterk functionerende leerlingen' in het basisonderwijs.

6.4.2 Samenwerking in functie van centrale toetsen en toetsontwikkeling

Steunpunt centrale toetsen

We participeerden aan de stuurgroep centrale toetsen ter opvolging en afstemming met oog voor de implementatie en school ontwikkelende stappen. We hebben ook meegewerkt aan werkgroepen voor de ontwikkeling van centrale toetsen (o.a. schoolfeedback en denktanks Nederlands en wiskunde). Daarnaast is er een samenwerking met doctoraatsstudenten die binnen de Vlaamse toetsen onderzoek uitvoeren naar o.a. schoolfeedback.

Steunpunt toetsontwikkeling en peilingen

We maakten ook deel uit van de stuurgroep van de peiling- en paralleltoetsen. In dit kader participeerden we ook aan een ad hoc werkgroep van onderwijsinspectie en PBD's om afstemming te zoeken over de verplichte begeleiding na Vlaamse toetsen en om een ontwerp uit te werken voor het high-level forum. Dit laatste is bedoeld om te weten welke scholen beschouwd kunnen worden als 'laag presterende scholen', hoe scholen die 'laag presteren' op de Vlaamse toetsen geleid zullen worden naar een begeleidingstraject en welke rol de onderwijsinspectie daarbij zal opnemen.

6.4.3 Samenwerken met universiteiten - stages pedagogische wetenschappen

We kiezen er jaarlijks voor om studenten pedagogische wetenschappen van KULeuven, UGent en UAntwerpen te laten stage lopen op de pedagogische begeleidingsdienst.

We ondersteunen deze studenten in het realiseren van omliggende opdrachten die de begeleidingspraktijk kunnen ondersteunen. De resultaten van hun werk borgen we binnen de organisatieontwikkeling.

In het verleden werden volgende thema's door stagiairs onderzocht. De resultaten hiervan hebben hun weg gevonden in de begeleidingspraktijk:

- formatief evalueren en handelen (nu opgenomen als thematraject);
- digitaal lezen (opgenomen in 'de beste lezers zitten in de klas' en in nieuw Leerplan BaO Leerlokaal);
- onderzoek naar effectmeting (resulteerde in systematiek voor effectmeting van lerende netwerken).

6.4.4 Strategische fora

Naast bovengenoemde samenwerkingen werd er op meerdere strategische fora externe vertegenwoordiging door de pedagogische begeleidingsdiensten verwacht. Een niet exhaustieve lijst van deze overlegstructuren:

- Stuurgroep departementaal project Wijze® Werkbare Scholen;
- Departementale technische werkgroep data;
- Stuurgroepen thema-onderzoekslijnen OBPWO;
- VLOR – werkgroep centrale (GGG) toetsen;
- Occasioneel: hoorzittingen Vlaams Parlement, spreker op studiedagen, ...

6.5 Internationale samenwerking in het DKO: MIX

De dienst DKO zette haar internationale samenwerking met Nederlandse en Finse partners voor de ontwikkeling van het E-platform mix verder. Dit Erasmus+ project is een internationale samenwerking tussen België (OVSG), Nederland (Cultuurconnectie) en Finland (Lapin musiikkiopisto).

Mix is een communicatie- en e-learning platform gecreëerd door en voor muziekleraars en wil innovatie, kennisontwikkeling en kennisdeling bevorderen binnen muziekeducatie.¹⁹

¹⁹ Lees: Imago 21/2: Mix, het platform dat groeikansen voor muziekleraars zichtbaar maakt

Mix inspireert muzikleraars door praktische voorbeelden en getuigenissen met didactische tips aan te bieden aansluitend bij deze thema's:

- Diversiteit
- Creativiteit
- Ludodidactiek

Mix verbindt muzikleraars met de leervraag en de leefwereld van de kinderen van vandaag. Het is de ambitie om hiermee zowel een bredere instroom als een verminderde ongekwalificeerde uitstroom bij leerlingen te bereiken. Daarnaast biedt het platform leraren ook de toegang tot een hele nieuwe wereld van uitwisselingsmogelijkheden met collega's op lokaal, nationaal en Europees niveau.

Het mix project werd gefinancierd door de Europese commissie. OVSG was als projectcoördinator verantwoordelijk voor het hele project. Het liep in totaal over 3 schooljaren. Het is gestart op 1 september 2018 en liep af op 31 augustus 2021, maar werd vanwege de coronapandemie verlengd tot in 2022

Met **Mix Music Education Platform** hebben we een tool afgeleverd die nog jaren gebruikt kan worden door professionals uit het muziekonderwijs. Het Mix partnerschap zorgt voor duurzame wederzijdse relaties en voortdurende contacten. We zien het platform verder groeien in andere landen van Europa en ook buiten de Europese Unie.

Mix Music Education Platform wordt uitgebreid ingebed in alle begeleidingsinitiatieven van OVSG: bijeenkomsten met docenten en directeuren, professionaliseringsactiviteiten, nascholingsactiviteiten, coachingsactiviteiten, ...

De tool wordt gezien als een waardevol instrument om duurzaam te werken aan een visie op leerlingenbegeleiding vanuit de kracht van diversiteit. Door relevante artikels en praktijkvoorbeelden van Mix Music Education Platform rechtstreeks te linken naar leerplandoelen in het DKO-Kompas is de tool eveneens krachtig inzetbaar bij curriculumimplementatie in het DKO.

De projectresultaten van mix zijn raadpleegbaar op het [Erasmus+ Project Results Platform](#).

A selection of reactions by users of Mix Music Education Platform:

- *Getting to know the platform is easy, the site is clear and visually appealing. The three main topics are clearly presented, which also facilitates the targeted search for information. Most importantly, new ideas and up-to-date information are always welcome in an ever-changing world.*
- *In Mix you will find tips and exercises for stimulating creativity in music lessons. Mix informs how diversity can be approached positively in the classroom and beyond. The reader composes his own 'course' according to the information he finds on the Mix platform. In this way, the teacher reflects and sees where the lessons can be improved.*
- *The mix platform allows you to discover new ways of working and new approaches. The mix material actively encourages knowledge acquisition and reflection.*

7 Conclusies

Als pedagogische begeleidingsdienst voelen wij een grote verantwoordelijkheid in het ondersteunen, borgen en ontwikkelen van de onderwijskwaliteit in al onze onderwijsinstellingen. In dit begeleidingsverslag hebben we de huidige werking van de PBD van OVSG geschetst in al haar rijkdom, veelheid en variatie.

Hierbij vinden wij het onze kernopdracht om scholen te versterken in de eigen regierol over hun schoolbeleid. Onze begeleiders zijn als geen ander op de hoogte van de noden en de context van de school. De opgebouwde vertrouwensband over de verschillende schooljaren heen is daarbij van cruciaal belang. Daarenboven kennen de begeleiders de specifieke verbinding tussen het schooleigen opvoedingsproject, de beleidskeuzes en de concrete klaspraktijk van elke school die ze ondersteunen. Ze kunnen daardoor ook scholen begeleiden in het versterken van deze verbindingen.

Vanuit onze unieke positie realiseren wij een ondersteuningsaanbod afgestemd op het pedagogisch project van de school en dragen we op unieke wijze bij aan de kwaliteitsontwikkeling en het beleidsvoerend vermogen. We zien dit expliciet als de meerwaarde van een pedagogische begeleidingsdienst. Klantgericht maatwerk is ons uitgangspunt.

We ontwikkelden het begeleidingsplan 21-24 'Samen werken aan onderwijskwaliteit' geheel volgens de uitgangspunten van de kwaliteitsdriehoek en het Referentiekader Onderwijskwaliteit, als een coherent en geïntegreerd kader.

7.1 Nieuwe kernopdrachten PBD

Het nieuw decretaal kader leidde tot een herformuleren van onze doelen in een nieuw begeleidingsplan 22-25. Deze doelen vertalen naar de nieuwe kernopdrachten was een intensieve oefening. We behielden dezelfde focus op onderwijskwaliteit. We stelden vast dat klantgericht maatwerk de beste kansen biedt om scholen te ondersteunen in het realiseren van kwalitatief onderwijs.

Tegelijk zijn er enkele belangrijke zaken die een volwaardige realisatie van die rol bedreigen:

- De **opeenvolgende doorgedreven besparingen op de financiering van de PBD** maken dat een kwaliteitsvolle contextgerichte ondersteuning van alle scholen, academies en centra zwaar onder druk komt te staan.
- **Versnippering van middelen** in tal van projecten (met eigen projectstructuren, stuurgroepen, evaluaties en effectmetingen, ...) die openstaan voor tal van spelers op de 'onderwijsmarkt' resulteren in ongezonde concurrentie en onnodige planlast.
- Door een **toenemende inkleuring van resterende middelen** komt de autonomie van de PBD om zelf invulling te geven aan het begeleidingswerk in het gedrang en beperkt de bewegingsruimte om flexibel in te spelen op vragen en noden in het werkveld.
- Bovendien stellen we vast dat het inzetten van gekleurde middelen geen eenvoudig 1 op 1 verhaal is. Geen enkel beoogd/bereikt effect staat los van het **geheel van kwaliteitszorg en geïntegreerde ondersteuning** in een schoolnabije en contextgerichte werking.

7.2 Kwaliteitsdenken versus verantwoording

We hebben heel wat initiatieven genomen om onze interne kwaliteitszorg te versterken met het oog op een maximale **impact van ons begeleidingswerk** in het onderwijsveld. We brachten tijdsbesteding, bereik en effecten van onze interventies uitgebreid in kaart en trokken er lessen uit. We slaagden er gaandeweg in om **een mindset van zelfreflectie en effectiviteitsdenken** te installeren en deze ook in de scholen te brengen. We gaan uit van een vertrouwensrelatie met onze klanten als conditio sine qua non om professionele groei in gang te zetten.

We maakten werk van de **wetenschappelijke onderbouwing van onze begeleidingspraktijk** en zetten intensief in op het ontwikkelen en ontsluiten van begeleidingsinstrumenten en implementeren van doelgerichte begeleidingsdidactiek, gesitueerd binnen het OK-kader.

We hebben intensief meegewerkt aan het OBPWO-onderzoek naar de effectiviteit van begeleidingsinterventies. Dit onderzoek bevestigde onze inzichten en overtuigde ons van de zinvolheid van onze werkwijze. We stellen vast dat dit ontwikkelingsgericht perspectief van kwaliteitszorg vaak nodeloos bemoeilijkt wordt door de veelheid en versnippering van verantwoordingseisen.

7.3 De OVSG-toets en schoolfeedbackrapporten als instrument voor kwaliteitsontwikkeling

OVSG heeft een lange traditie in het ondersteunen van de onderwijskwaliteit door middel van gecentraliseerde toetsen. Met eigen middelen wordt reeds meer dan 25 jaar de OVSG-toets ontwikkeld. Gaandeweg ontwikkelden we hierbij een ondersteunend begeleidingsaanbod en feedbackinstrumenten. Meer dan ooit is de ondersteuning in de scholen een middel tot kwaliteitszorg, waarbij gebruik van en inzicht in data het uitgangspunt vormen voor het onderbouwen van een doelgerichte didactiek.

We zijn ervan overtuigd dat de OVSG-toets ook in de toekomst zijn unieke plaats kan hebben naast centrale toetsen en andere databronnen.

7.4 Extern overleg versus focus op de kernopdrachten

De PBD werd vaak als partner door de overheid gevraagd om te participeren aan extern overleg. Het deelnemen aan ontwikkelcommissies, resonantiegroepen, overleg met de inspectie, ... vroegen een tijdsinvestering ten koste van de begeleiding, zeker voor de kleinere niveaus binnen onze PBD. Heel wat overlegtijd van de PBD met externen kaderde niet altijd in de decretale opdrachten van de PBD of in de speerpunten die door de PBD in haar begeleidingsplan naar voor geschoven werden.

In de toekomst willen we bewust omgaan met het participeren in externe overlegfora en prioriteit stellen aan die overlegfora die de uitvoering van het begeleidingsplan mee helpen realiseren.

7.5 Begeleiden met een hart voor onderwijs

Dit verslag laat zien dat pedagogische begeleiden een complexe aangelegenheid is die van begeleiders veel kennis, kunde en expertise vereist. Met onze scholen, centra, academies en hun besturen bouwen we een vertrouwensband op om samen te kunnen handelen vanuit hun specifieke noden en context. De bovengenoemde uitdagingen waarmee de begeleidingsdienst te maken krijgt zoals opeenvolgende doorgedreven besparingen, versnippering van middelen en gestelde verwachtingen buiten de decretale opdracht om, compliceren niet alleen de opdracht van pedagogisch begeleiders, maar zet ook de vertrouwensrelatie met onze scholen, centra en academies onder druk. Niettemin toont dit begeleidingsverslag dat de pedagogische begeleidingsdienst en bij uitbreiding OVSG als geheel in haar missie slaagt om het onderwijsproject van haar leden nabij en met impact te ondersteunen en verwezenlijken. De resultaten uit onze effectmeting, ledenbevragingen en bereikanalyse liegen er immers niet om. Aan de basis daarvan liggen de grote expertise, betrokkenheid, wendbaarheid en het hart voor onderwijs van onze medewerkers vanuit de waarden van OVSG.

8 Bijlagen

1. Netoverstijgende samenwerking - Activiteitenverslag Taalbeleid
2. Samenwerking Volwassenenonderwijs
 - Netoverstijgende curriculumontwikkeling VWO
 - Projectgroep geletterdheid
 - Projectgroep Jeugd- en gehandicaptenzorg
 - Projectgroep NT2020
 - Projectgroep TKO-AAV
 - Internettenoverleg HH en AP
 - Projectgroep website SVWO
 - Internettenoverleg Kinderbegeleider
3. Overzicht netoverstijgende samenwerking – POC